

Policejní akademie České republiky

Fakulta bezpečnostně právní

Katedra kriminální policie

Vyhotovení majetkového profilu v rámci finančního šetření a jeho následné využití

Diplomová práce

Evaluation of the property profile in the financial investigation
and its following use

Vedoucí práce:
Ing. Vratislav Dvořák, PhD.

Autor práce:
Bc. Daniel Eliáš, DiS.

Praha

2024

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Lukách nad Jihlavou dne 22.2.2024

Bc. Daniel Eliáš, DiS.

Poděkování

Děkuji vedoucímu práce Ing. Vratislavu Dvořákovi, PhD. za metodické vedení, za čas, který mi věnoval, a za cenné rady poskytnuté při vypracování této diplomové práce.

Také bych rád poděkoval kolegům, kolegyním z Krajského ředitelství Policie Kraje Vysočina a krajským státním zástupcům KSZ Brno (pobočka Jihlava) za jejich čas a informace, které mi poskytli.

Děkuji své manželce Ing. Lence Eliášové za trpělivost a podporu v době, kdy jsem zpracovával tuto práci.

Anotace: Diplomová práce se věnuje finančnímu šetření od definic základních pojmů, právní úpravy upravující postupy až po samotný postup při jeho provádění. V práci jsou popsány jednotlivé zajišťovací instituty a jednotlivé způsoby odčerpávání majetku pachatele. Dále je v práci popsán majetkový profil pachatele a jeho následné využití při odčerpávání majetku. Je provedena analýza změn v zákonných normách, kdy tato analýza je primárně zaměřena na institut zabránění části majetku a dopad těchto změn na zkoumanou problematiku.

Klíčová slova: Finanční šetření, výnos z trestné činnosti, legalizace výnosů z trestné činnosti, zajišťovací instituty, odčerpání majetku pachatele, majetkový profil, zabránění části majetku

Abstract: The diploma thesis deals with financial investigation from the definition of basic concepts, legal regulations governing the procedures to the actual procedure for its implementation. The thesis describes the various institutes of seizure and the various methods of draining the offender's property. Furthermore, the thesis describes the offender's asset profile and its subsequent use in asset stripping. An analysis of the changes in the legal norms is made, where the analysis is primarily focused on the institute of seizure of part of the property and the impact of these changes on the examined issue.

Keywords: Financial investigation, proceeds of crime, laundering of proceeds of crime, seizure of assets of the perpetrator, asset profile, seizure of part of assets

Obsah

Úvod	3
1. Finanční šetření.....	5
1.1 Obecné vymezení pojmu.....	5
1.2 Právní úprava finančního šetření	6
1.3 Fáze finančního šetření	8
1.4 Formy finančního šetření.....	9
1.5 Výnos z trestné činnosti	10
1.6 Legalizace výnosů z trestné činnosti	11
1.7 Postup při provádění finančního šetření	16
1.7.1 Finanční šetření v etapě před zahájením úkonů trestního řízení.....	17
1.7.2 Finanční šetření v přípravném řízení v etapě prověřování.....	18
1.7.3 Finanční šetření v přípravném řízení v etapě vyšetřování	23
2. Zajišťovací instituty	25
2.1 Předložení nebo vydání věci, odnětí věci	25
2.2 Zajištění nástrojů trestné činnosti a výnosů z trestné činnosti.....	26
2.3 Zajištění náhradní hodnoty	27
2.4 Zajištění movité věci.....	27
2.5 Účinky zajištění	28
3. Majetkový profil.....	29
3.1 Pojem	29
3.2 Majetkový profil zájmového subjektu	29
3.2.1 Specifikace zájmového subjektu	29
3.2.2 Popis majetku	30
3.2.3 Popis závazků.....	31
3.3 Závěrečná zpráva.....	32

4.	Odčerpávání majetku	34
4.1	Odčerpání majetku formou trestu	34
4.2	Odčerpání majetku formou ochranného opatření	36
4.3	Využití majetkových sankcí	39
4.4	Změny v trestním zákoníku a trestním řádu	40
4.5	Možné využití ustanovení §102a zabrání části majetku	47
5.	Současná situace v oblasti finančního šetření	50
5.1	Obsahový popis současné situace	50
5.1.1	Provádění finančního šetření	50
5.1.2	Vyhotovování majetkového profilu	51
5.2	Problematika zajišťování kryptoměn	53
5.3	Návrhy na opatření	56
Závěr		59
Seznam literatury a použitých zdrojů		61

Úvod

Autor si téma diplomové práce Vyhotovení majetkového profilu v rámci finančního šetření a jeho následné využití vybral vzhledem ke svému pracovnímu zařazení. Problematice finančního šetření se věnuje od roku 202 jako specialista. Problematika finančního šetření a následného odčerpání majetku pachatele je v současné době nedílnou součástí trestního řízení a je na něj kladen veliký důraz. Stále se však můžeme setkat při trestním řízení s nepochopením důležitosti finančního šetření, proto tato práce zdůrazňuje, proč by mělo být nedílnou součástí téměř každého trestního spisu.

Cílem práce je komplexně analyzovat problematiku finančního šetření v trestním řízení, a to včetně jeho právní úpravy a postupu při jeho provádění. Dále vysvětlení důležitých pojmů, zajišťovacích institutů, odčerpání majetku pachatele a trendů v této oblasti. Práce se zaměřuje i na analýzu ustanovení §102a Trestního zákoníku, které se zabývá zabráním části majetku pachateli trestné činnosti. V práci jsou použity metody analýzy právních předpisů, odborné literatury a judikatury. Dále je využita komparativní analýza a analýza statistických dat.

V praktické části je zpracován majetkový profil a provedena analýza trendů v odčerpávání majetku pachatelů. V teoretické části autor nejprve definuje základní pojmy, jako je "finanční šetření", "výnos z trestné činnosti" či "legalizace výnosů z trestné činnosti". Dále analyzuje právní úpravu finančního šetření v Trestním řádu a Trestním zákoníku. Popisuje také postup při provádění finančního šetření včetně jeho fází, jako je zahájení, analýza, zajišťování a odčerpávání majetku.

V závěru teoretické části se práce podrobněji věnuje důležitým pojmům, jako je "výnos z trestné činnosti" a "legalizace výnosů z trestné činnosti", a dále zajišťovacím institutům používaným k zajištění majetku pachatele.

Praktická část práce se zaměřuje na zpracování majetkového profilu pachatele, možnosti odčerpání majetku formou trestu nebo ochranného opatření a porovnání využití majetkových sankcí v praxi. Analyzuje také trendy v odčerpávání majetku pachatelů, a to na základě statistických údajů a relevantní judikatury. V práci se

autor věnuje analýze změn v zákonných normách týkajících se finančního šetření a odčerpání majetku a jejich vlivu na praxi.

V následující části práce se nachází analýza ustanovení §102a Trestního zákoníku o zabránění části majetku pachateli. Dále zde je rozebrána současná situace a trendy v oblasti finančního šetření se zaměřením na problematiku zajišťování kryptoměn. Tato problematika nabývá stále větší význam v oblasti finančního šetření.

V závěru práce jsou navržena opatření, která by měla zlepšit efektivitu finančního šetření. Tato opatření se týkají především zlepšení legislativy v oblasti finančního šetření a zvýšení odbornosti orgánů činných v trestním řízení v oblasti finančního šetření.

Práce přináší komplexní analýzu problematiky finančního šetření v trestním řízení a shrnutí poznatků a trendů v této oblasti. Práce přispívá k lepšímu pochopení důležitosti finančního šetření a jeho role v trestním řízení.

1. Finanční šetření

1.1 Obecné vymezení pojmu

Finanční šetření je v současné době nedílnou součástí vyšetřování a prověřování a mělo by se provádět vždy při prověřování trestné činnosti jakékoliv povahy. Jedním z důvodů je i následné odčerpávání majetku pro účel uložení trestní sankce případně odškodnění poškozených. Finančním šetřením lze odhalit i zdrojovou trestnou činnost a zjistit modus operandy takovéto činnosti. „*Finanční šetření je nástrojem k odhalování a objasňování trestné činnosti, v rámci, kterého se mimo jiné uplatňují běžné, operativní a důkazní postupy, přičemž mimořádný důraz je kladen na finančně analytický aspekt. Cílem je zajištění finančních a jiných ekonomických operací provádějících předmětnou trestnou činnost. K tomuto je nutné disponovat znalostmi z oboru bankovníctví pojišťovnictví, účetnictví, kapitálových trhů a dalších oborů.*“¹ Finanční šetření by tedy nemělo být prováděno pouze u závažné trestné činnosti, ale mělo by se vyhotovovat u všech trestných činů a tím připravovat podmínky pro majetkové trestní sankce, kterým se autor bude věnovat podrobněji v následujících kapitolách. Jedním z cílů finančního šetření je dohledání majetku, který by následně měl být předmětem zajištění. Jsou ovšem ojedinělé případy, kdy lze od finančního šetření upustit, a to například u majetkové a násilné trestné činnosti lidí bez domova. Začátek finančního šetření je třeba řádně naplánovat, nejlépe až je vyjasněn základní okruh subjektů, u kterého se bude provádět a bude z něj vycházet, kdy nelze vyloučit ani to, že tento okruh se bude na základě zjištěných informací dále rozšiřovat. Dále je třeba zvážit i to, zda vůbec finanční šetření zahajovat, u případů, kde je velká pravděpodobnost ne zahájení trestního řízení, je třeba uvážit, zda by se v tomto případě nejednalo o zbytečné vynaložení sil a prostředků. Při rozhodnutí provést finanční šetření je třeba také brát v úvahu časovou náročnost, kdy může trvat od několika týdnů do několika měsíců v závislosti na rozsahu takového šetření. Finanční šetření zpravidla provádí specializované pracoviště

¹ DVOŘÁK, Vratislav, ŠUGÁR, Ján, MÁLEK, Pavel a HORÁČEK, Petr, *Výnosy z trestné činnosti*, Praha: Pro potřeby nakladatelství Mgr. Ivan Fojt vydala Scientia, 2010. ISBN 978-80-86960-67-8, S. 236

v rámci územního oddělení nebo odboru hospodářské kriminality, kdy tito pracovníci poskytují i metodickou pomoc v případech, kdy se jedná o finanční šetření, které si provádí zpracovatel spisu sám. Finanční šetření je nedílnou součástí trestního řízení a správně vyhotoveným šetřením by měl být prokázán původ veškerého majetku pachatele, a to ať z legální činnosti, tak hlavně z té nelegální. Můžeme tvrdit, že primární cíle finančního šetření jsou odhalit výnosy z trestné činnosti, upřesnit rozsah trestné činnosti, odhalit důkazy využitelné v trestním řízení, zajištění majetku pachatele.²

1.2 Právní úprava finančního šetření

Finanční šetření jako pojem není v českých právních normách uveden. Z tohoto důvodu není jeho provedení pro orgány činné v trestním řízení závazné. Finanční šetření pro potřeby Policie České republiky je jako pojem upraven v závazném pokynu policejního prezidenta č. 174 z roku 2011, kdy poslední změna tohoto pokynu byla provedena v roce 2018. Tento pokyn vysvětluje pojem finanční šetření jako: „*Proces vyhledávání, dokumentace a zajišťování výnosů z trestné činnosti nebo zajišťování náhradní hodnoty a vyhotovení majetkového profilu pro účely zajištění výkonu trestu či ochranného opatření nebo zajištění nároku poškozeného v trestním řízení, a následující úkoly spojené se správou takto zajištěného majetku*“.³ Pokyn 174/2011 dále podrobněji vymezuje další pojmy důležité pro provedení finančního šetření jako částečný majetkový profil, podrobný majetkový profil, výnos z trestné činnosti, majetkový prospěch, kdy tyto pojmy budou obšírněji vysvětleny v dalších kapitolách této práce.⁴ Dalším podstatným zákonným předpisem, který je klíčovým pro provedení finančního šetření, je zákon č. 141/1960Sb. trestní řád. Jedná se primárně o vyžadování informací dle ustanovení § 8 odst. 1 trestního řádu a ustanovení § 8 odst. 2 trestního řádu, tímto se dává podmět státnímu zástupci k vyžádání informací. Nedílnou součástí

² Školení finanční šetření NCOZ_KURZ_Spiritka_listopad_2022- přednáška – podklady

³ Závazný pokyn policejního prezidenta č. 174 ze dne 12. září 2011 k provádění finančního šetření v trestním řízení

⁴ Závazný pokyn policejního prezidenta č. 174 ze dne 12. září 2011 k provádění finančního šetření v trestním řízení

finančního šetření jsou i informace získané operativně pátrací činností policie. Operativně pátrací činnosti policie ČR bychom mohli definovat jako soubor úkonů, které provádí policie v rámci vyšetřování trestních činů. Jedná se o nezbytné úkony, které slouží k vyhledávání a zadržení pachatelů trestných činů, k objasnění trestných činů a k zajištění důkazů. Dle § 158b trestního řádu mezi operativně pátrací prostředky patří předstíraný převod, sledování osob a věcí a použití agenta. Kdy nejčastěji využívaný je §158d trestního řádu sledování osob a věcí. Odstavec 1 téhož § se nejčastěji aplikuje při sledování osob utajovaným způsobem za využití tzv. „sledky“, sledování SIM, umístování GPS modulů pro sledování pohybu a jiných technických prostředků. Tyto úkony lze uskutečnit jen na základě souhlasu státního zástupce. Při aplikaci §158d odst.2 lze toto uskutečnit jen na základě předchozího souhlasu soudce a na místě kde je úkon prováděn nesmí být provedeny jiné úkony, než které směřují k umístění technických prostředků například umístění prostorových odposlechů⁵ Operativně pátrací prostředky uvedené v §158e a §158c jsou ve vztahu k finančnímu šetření méně často využívané a provádí je primárně Útvar speciálních činností služby kriminální policie a vyšetřování. Další ustanovení, které může přinést do finančního šetření využitelné informace je dle §88 trestního řádu Odposlech a záznam telekomunikačního provozu.⁶

Podpůrné operativně pátrací prostředky, tak jak je upravuje Zákon o Policii ČR č.273/2008 Sb. v §72 jsou pro účely finančního šetření využitelné jen v omezené míře, kdy využitelné informace může poskytnout osoba informátora. Zvláštní finanční prostředky lze využít například na zaplacení služby v souvislosti se získáním informace důležité pro vyšetřování případně pro finanční šetření. V rámci operativy lze využít i krycí doklady pro proniknutí do zájmového prostředí a odtud získat potřebné informace.⁷

⁵ Zákon č. 140/1961 Sb., *Zákon o trestním řízení soudním (trestní řád)* v posledním znění

⁶ Zákon č. 140/1961 Sb., *Zákon o trestním řízení soudním (trestní řád)* v posledním znění

⁷ Zákon č. 273/2008 *Zákon o Policii České republiky* v posledním znění

Všechny výše uvedené prostředky se využívají primárně pro odhalování trestné činnosti, ale informace takto získané často obsahují důležité podklady pro přesné a důkladné provedení finančního šetření.

1.3 Fáze finančního šetření

Finanční šetření prováděné před zahájením úkonů trestního řízení se využije v případech, kdy policejní orgán zjistí skutečnosti nasvědčující tomu, že majetkový prospěch určité osoby (fyzické nebo právnické) může být výnosem z trestné činnosti. Jedná se o případy oznámení nebo podání dle trestního řádu, případně zjištění z operativně pátrací činnosti.⁸

Finanční šetření prováděné před zahájením trestního stíhání, tato etapa následuje po zahájení úkonů trestního řízení dle §158 odst. 3 trestního řádu. Cílem této etapy je doplnění a prověření informací z předchozí etapy finančního šetření a doplnění informací o zájmovém majetku. Závěrem této etapy by mělo být vyhotovení majetkového profilu zájmových osob, identifikace výnosů z trestné činnosti, zajištění výnosů případně náhradní hodnoty⁹.

Finanční šetření po zahájení trestního stíhání, jehož cílem je jednoznačně identifikovat výnosy z trestné činnosti. Dále je rovněž nutné zajistit legální majetek pachatele, pokud tak již nebylo učiněno v předchozí fázi trestního řízení. Kdy takto zajištěný majetek bude primárně využit pro zajištění nároku poškozeného na náhradu škody způsobené trestným činem a pro účely trestu propadnutí majetku nebo případně pro účely zajištění peněžitého trestu dle § 344a tr. řádu.¹⁰

⁸ Závazný pokyn policejního prezidenta č. 174 ze dne 12. září 2011 k provádění finančního šetření v trestním řízení

⁹ ŠUGÁR, Ján a kol., *Finanční šetření v trestním řízení: Financial investigation in criminal proceedings*. 1. vydání [DVD] Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2015. Edice EUPRESS. ISBN 978-80-7408-129-3, S. 180, str. 18

¹⁰ ŠUGÁR, Ján a kol., *Finanční šetření v trestním řízení: Financial investigation in criminal proceedings*. 1. vydání [DVD] Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2015. Edice EUPRESS. ISBN 978-80-7408-129-3, S. 180, str. 18

1.4 Formy finančního šetření

Zkrácené finanční šetření se zaměřuje na dokumentaci, vyhledání důkazů o trestné činnosti. V rámci tohoto šetření může být zpracován i částečný majetkový profil pachatele. Nedílnou součástí je zajištění výnosů z trestné činnosti. Zkrácené finanční šetření se provádí zejména v případech kdy komplexní finanční šetření by bylo vzhledem k povaze trestního řízení neefektivní. Jedná se zejména o případy, kdy pachatel páchající trestnou činností je policejnímu orgánu znám jako nemajetný a tuto skutečnost není třeba ověřovat rozsáhlým či komplexním finančním šetřením. Zkrácené finanční šetření se provádí také v případech, kdy by komplexní finanční šetření vzhledem ke své časové náročnosti, bránilo dalšímu postupu ve věci.¹¹

Komplexní finanční šetření se liší od zkráceného zejména rozsahem a množstvím zpracovávaných informací, což z něj činí i značně časově náročnější postup. Kromě postupů, které již obsahuje zkrácené finanční šetření se v rámci komplexního finančního šetření vypracovává podrobný majetkový profil osob prověřovaných tímto šetřením. Komplexní finanční šetření se provádí, pokud trestná činnost měla za následek značnou škodu nebo značný majetkový prospěch a šetření bylo neúspěšné při nalezení a zajištění výnosů z této trestné činnosti nebo jejich ekvivalentní hodnoty, nebo pokud existuje pravděpodobnost, že pachatel bude mařit spravedlnost a ztěžovat oběti v uplatnění nároku poškozeného v trestním řízení. V procesu prověřování a vyšetřování trestných činů souvisejících s korupcí, podezření z financování terorismu nebo legalizace výnosů z trestné činnosti je komplexní finanční šetření zásadní a nelze jej vynechat. Komplexní finanční šetření by mělo být provedeno vždy, když se jedná o trestní věci, kde byla způsobena škoda velkého rozsahu a zároveň pachatelem nebo jinou osobou byl získán majetkový prospěch, kde pachatel nebo jiná osoba získala majetkový prospěch velkého rozsahu, pokud se jedná o zvlášť závažný zločin, jímž pachatel pro sebe nebo pro jiného získal majetkový prospěch, v

¹¹ Závazný pokyn policejního prezidenta č. 174 ze dne 12. září 2011 k provádění finančního šetření v trestním řízení

případech trestné činnosti páchané pachateli organizované zločinecké skupiny, kterou pachatelé získali značný majetkový prospěch.¹²

Komplexní finanční šetření se též má využít pro potřeby uložení ochranného opatření zabrání části majetku podle § 102a trestního zákoníku a s tím souvisejícím návrhem na zajištění výkonu zabrání části majetku podle § 358b trestního řádu.¹³ Tento institut není často využíván a autor práce se této problematice bude podrobněji věnovat v dalších kapitolách této práce.

1.5 Výnos z trestné činnosti

Dalším důležitým pojmem pro finanční šetření je i výnos z trestné činnosti, kdy tento je v závazném pokynu policejního prezidenta definován jako jakákoliv ekonomická výhoda z jednání, které vykazuje znaky trestného činu.¹⁴ Pod touto definicí si můžeme představit peníze, věci nemovitosti, práva a jiné majetkové hodnoty.

Právní předpis, který tento pojem upravuje je Trestní zákoník, kde je v §135b uvedeno, že pojmem výnos z trestné činnosti je „jakákoli ekonomická výhoda pocházející z trestného činu.“¹⁵

V odstavci 2) téhož paragrafu je uveden pojem Bezprostřední výnos z trestné činnosti, pod kterým se „rozumí věc, která byla získána trestným činem nebo jako odměna za něj, včetně plodů a užitků.“¹⁶

V odstavci 3) téhož paragrafu je uveden pojem Zprostředkovaný výnos z trestné činnosti, který je zde vysvětlen jako „věc, včetně plodů a užitků,

¹² Závazný pokyn policejního prezidenta č. 174 ze dne 12. září 2011 k provádění finančního šetření v trestním řízení

¹³ tamtéž

¹⁴ tamtéž

¹⁵ Zákon č. 40/2009 Sb., *Trestní zákoník* v posledním znění

¹⁶ Zákon č. 40/2009 Sb., *Trestní zákoník* v posledním znění

a) která byla, byť jen zčásti, nabyta za věc tvořící bezprostřední výnos z trestné činnosti,

b) ve kterou byla věc tvořící bezprostřední výnos z trestné činnosti, byť jen zčásti, přeměněna, nebo

c) k jejímuž zhodnocení došlo, byť jen zčásti, prostřednictvím věci tvořící bezprostřední výnos z trestné činnosti.“¹⁷

S pojmem výnos z trestné činnosti rovněž pracuje i zákon č. 253/2008 Sb. o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, který se nazývá též „AML zákon“ což je zkratka z anglického výrazu Anti Money Laundering, což se v češtině překládá jako „opatření proti praní špinavých peněz“.

Je třeba rozlišovat mezi pojmy výnos z trestné činnosti a majetkový prospěch. Majetkový prospěch můžeme definovat jako jakýkoli typ ekonomického zisku nebo výhody, ať už je nebo není spojen s trestnou činností.

V kontextu trestního práva je identifikace výnosu z trestné činnosti zásadní pro určení, zda byl daný majetek získán prostřednictvím trestného činu nebo jako odměna za jeho spáchání. Toto je klíčové pro postup orgánů činných v trestním řízení při rozhodování o věcech nebo majetku v trestním řízení.¹⁸

1.6 Legalizace výnosů z trestné činnosti

Obecně lze říci, že se výnosy z trestné činnosti jeví jako výsledek z legální činnosti nebo se cílem skrývání jejich nezákonného původu. Legalizací výnosů z trestné činnosti se rozumí proces přeměny nebo převodu nezákonně získaného majetku tak, aby vypadal, jako by byl získán zákonnými prostředky, se záměrem

¹⁷ Zákon č. 40/2009 Sb., *trestní zákoník* v posledním znění

¹⁸ Hřebejk, J. (2013, 12. listopadu). *Vlastnické právo k výnosu z trestné činnosti*. [online]. Bulletin Advokacie, 12/2013. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/vlastnicke-pravo-k-vynosu-z-trestne-cinnosti?browser=mobi>

zakrýt jeho nezákonný původ nebo pomoci někomu vyhnout se právním následkům. Tento proces je běžně známý jako praní špinavých peněz. Zahrnuje řadu transakcí a činností zaměřených na zastírání skutečného zdroje, vlastnictví, umístění, povahy, nakládání, pohybu nebo práv s ohledem na majetek pocházející z trestné činnosti. K praní špinavých peněz může docházet v různých formách jako například používání fiktivních společností nebo offshore účtů ke skrytí vlastnictví a kontroly aktiv a investování do legitimních podniků za účelem praní finančních prostředků. Účelem praní špinavých peněz je ztížit orgánům činným v trestním řízení dohledání a zabavení výnosů z trestné činnosti a stíhání osob zapojených do nezákonné činnosti.

Pojem výnos z trestné činnosti je blíže upraven v zákoně č. 253/2008 Sb. o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, kde se uvádí že:

„(1) Legalizací výnosů z trestné činnosti se pro účely tohoto zákona rozumí jednání sledující zakrytí nezákonného původu jakékoliv ekonomické výhody vyplývající z trestné činnosti s cílem vzbudit zdání, že jde o majetkový prospěch nabytý v souladu se zákonem; uvedené jednání spočívá zejména

a) v přeměně nebo převodu majetku s vědomím, že pochází z trestné činnosti, za účelem jeho utajení nebo zastření jeho původu nebo za účelem napomáhání osobě, která se účastní páčání takové činnosti, aby unikla právním důsledkům svého jednání,

b) v utajení nebo zastření skutečné povahy, zdroje, umístění, pohybu majetku nebo nakládání s ním nebo změny práv vztahujících se k majetku s vědomím, že tento majetek pochází z trestné činnosti,

c) v nabytí, držení, použití majetku nebo nakládání s ním s vědomím, že pochází z trestné činnosti, nebo

d) ve zločinném spolčení osob nebo jiné formě součinnosti za účelem jednání uvedeného pod písmeny a), b) nebo c).¹⁹

V trestněprávní rovině je pojem Legalizace výnosů z trestné činnosti vymezena v §216 a v §217 trestního zákoníku, kde je konkrétně uvedeno že:

„(1) Kdo ukryje, na sebe nebo na jiného převede, přechovává nebo užívá věc, která je výnosem z trestné činnosti spáchané na území České republiky nebo v cizině jinou osobou, nebo kdo takovou věc přemění v úmyslu umožnit jiné osobě, aby unikla trestnímu stíhání, trestu nebo ochrannému opatření nebo jejich výkonu, nebo kdo se ke spáchání takového trestného činu spolčí, bude potrestán odnětím svobody až na čtyři léta, peněžitým trestem, zákazem činnosti nebo propadnutím věci.

(2) Kdo zastírá původ věci, která je výnosem z trestné činnosti spáchané na území České republiky nebo v cizině, zejména tím, že zakrývá nebo utahuje její skutečnou povahu, umístění, pohyb, nakládání s ní, vlastnické nebo jiné právo k ní, nebo kdo jinak usiluje, aby bylo podstatně ztíženo nebo znemožněno zjištění jejího původu, nebo kdo se ke spáchání takového trestného činu spolčí, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až pět let, peněžitým trestem, zákazem činnosti nebo propadnutím věci.

(3) Odnětím svobody na jeden rok až šest let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 ve vztahu k věci pocházející ze zločinu,

b) spáchá-li takový čin ve vztahu k věci, která má větší hodnotu, nebo

c) získá-li takovým činem pro sebe nebo pro jiného větší prospěch.

(4) Odnětím svobody na dvě léta až osm let nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny,

¹⁹ Zákon č. 253/2008 Sb. Zákon o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu v posledním znění

b) spáchá-li takový čin ve vztahu k věci pocházející ze zvlášť závažného zločinu,

c) spáchá-li takový čin ve vztahu k věci, která má značnou hodnotu,

d) získá-li takovým činem pro sebe nebo pro jiného značný prospěch, nebo

e) spáchá-li takový čin proto, že porušil důležitou povinnost vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona.

(5) Odnětím svobody na tři léta až deset let nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 ve spojení s organizovanou skupinou působící ve více státech,

b) spáchá-li takový čin ve vztahu k věci, která má hodnotu velkého rozsahu, nebo

c) získá-li takovým činem pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu.“²⁰

§216 trestního zákoníku, který upravuje trestný čin legalizace výnosů z trestné činnosti, byl do trestního zákoníku zařazen v roce 1999. V původní verzi se však nazýval "praní špinavých peněz". V roce 2019 byl §216 novelizován a jeho název byl změněn na "legalizace výnosů z trestné činnosti". Novelizace §216 v roce 2019 byla provedena v rámci novelizace trestního zákoníku, která měla za cíl harmonizovat českou legislativu s evropským právem. Novelizace přinesla následující změny:

Rozšíření definice výnosů z trestné činnosti. Nově do definice výnosů z trestné činnosti spadají i jiné výhody, které osoba získala v souvislosti s trestným činem, například výhody nemotné povahy, jako je například postavení nebo prestiž.

Zvýšení trestních sazeb. Trestní sazba za spáchání trestného činu legalizace výnosů z trestné činnosti byla zvýšena z 3 do 10 let odnětí svobody.

²⁰ Zákon č. 40/2009 Sb., *Trestní zákoník* v posledním znění

Zavedení institutu propadnutí věci. Nově může soud uložit propadnutí věci, která byla použita k spáchání trestného činu legalizace výnosů z trestné činnosti.

Novelizace §216 v roce 2019 tak zvýšila represi vůči osobám, které se dopouštějí praní špinavých peněz.

V případě nedbalostního skutku je v §217 tr.z. je legalizace vymezena následovně

„(1) Kdo jinému z nedbalosti umožní zastřít původ nebo zjištění původu věci větší hodnoty, která je výnosem z trestné činnosti spáchané na území České republiky nebo v cizině, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok, zákazem činnosti nebo propadnutím věci.

(2) Stejně bude potrestán, kdo z nedbalosti ukryje, na sebe nebo na jiného převede, přechovává nebo užívá věc větší hodnoty, která je výnosem z trestné činnosti spáchané na území České republiky nebo v cizině jinou osobou.

(3) Odnětím svobody až na tři léta bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 proto, že porušil důležitou povinnost vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona,

b) spáchá-li takový čin ve vztahu k věci pocházející ze zločinu,

c) spáchá-li takový čin ve vztahu k věci, která má značnou hodnotu, nebo

d) získá-li takovým činem pro sebe nebo pro jiného značný prospěch.

(4) Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 ve vztahu k věci pocházející ze zvláště závažného zločinu,

b) spáchá-li takový čin ve vztahu k věci, která má hodnotu velkého rozsahu, nebo

*c) získá-li takovým činem pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu.*²¹

Z praxe vyplívá, že legalizátor z nedbalosti se stává člověk nejčastěji v případech podvodů páchaných v online prostředí, kde se pachatelé této trestné činnosti zaměřují na nábor osob, které si často myslí, že jde o jednoduchý legální výdělek a při tom jsou využiti k tomu, že takto nelegálně získané finance zlegalizují. Nejčastěji tato legalizace probíhá tak, že se umožní pachateli převod financí mezi jednotlivými bankovními účty legalizátorů, kde se na těchto bankovních účtech často mísí finance od více poškozených a čím více těchto převodů proběhne, tím je složitější identifikovat původ těchto finančních prostředků a případné jejich vrácení poškozenému. Na konci tohoto řetězce nejčastěji takto získané finance končí na zahraničních účtech mimo Evropskou unii nebo jsou vybrány v hotovosti. Legalizátor má za svoji činnost nebo za umožnění přístupu k jeho bankovnímu účtu přislíbenou nějakou finanční odměnu. Nejčastěji pachatelé získávají legalizátory s legendou, že se jedná o pohodlný výdělek z domova, po kterém je velká poptávka. Samotný kontakt může probíhat různými způsoby ať už inzeráty v internetovém prostředí, přímým kontaktem, případně sami legalizátoři hledají další, aby s nimi na tomto spolupracovali, kdy nejčastěji oslovují své známe, spolužáky rodinné příslušníky.²²

1.7 Postup při provádění finančního šetření

Realizace finančního šetření se dá definovat jako administrativně operativní činnost. Jedná se o soubor administrativních a operativních činností, kdy takto jsou získávány důležité informace k provedení finančního šetření. Tyto informace musí být získávány jen z důvěryhodných zdrojů, které lze následně využít k vyhotovení přesných výstupů z finančního šetření. Informace získané v rámci finančního šetření se musí adekvátně analyzovat a vyhodnotit, aby výstupy měly

²¹ Zákon č. 40/2009 Sb., *Trestní zákoník* v posledním znění

²² Ministerstvo vnitra České republiky-Policie České republiky. (2023, 16. listopadu). *Legalizace výnosů z trestné činnosti vědomě či z nedbalosti je trestná*. [online]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/legalizace-vynosu-trestne-cinnosti-vedome-ci-z-nedbalosti-je-trestna.aspx>

co největší vypovídací hodnotu o subjektu, který byl předmětem finančního šetření.

Samotný postup při provádění finančního šetření neupravuje žádná zákonná norma a při jeho vyhotovení se zpracovatel musí držet v právních mantinelech, které jsou uvedeny primárně v trestním řádu. Obecný postup provádění finančního šetření je zakotven v Závazném pokynu policejního prezidenta č. 174/2011, kde je mimo jiné i uvedeno kdo je pověřen a za jakých podmínek provedením finančního šetření. Samotnému postupu se věnuje čl.5 a čl. 5a. V článku 5 se dělí fáze provádění finančního šetření na fázi přípravnou, zajišťovací a fázi závěrečnou. V následující kapitole bude podrobněji rozepsáno, jakým způsobem je finanční šetření prováděno a v dalších kapitolách bude zpracován výstup z finančního šetření a jeho případné využití²³.

1.7.1 Finanční šetření v etapě před zahájením úkonů trestního řízení

Před samotným počátkem každé etapy finančního šetření je nutné stanovit jeho cíle. V etapě před zahájením úkonů by tyto cíle měli odhalit majetkový prospěch podezřelého a případně rozšířit i okruh těchto osob. Stanovit případné další zdroje trestné činnosti a ustanovení potencionálních pachatelů legalizace výnosů z trestné činnosti. Vyhotovit prvotní vztahovou analýzu, ve které se je nutné zabývat majetkovými poměry prověřované osoby a určit majetek, který byl nabyt legálně a který byl nabyt nelegální cestou. Jako hlavní cíl je odhalení zdrojové trestné činnosti, ze které pochází majetkový prospěch podezřelého.²⁴

Jelikož v této etapě nejsou zahájeny úkony trestního řízení, postupuje policejní orgán podle jiných právních předpisů, než je trestní řád, zejména podle zákona č.273/2008 Sb. o Policii ČR a primárně těmito ustanoveními jsou §66 získávání informací z evidencí, § 61 podání vysvětlení, § 62 pořizování záznamu, §72

• ²³ Závazný pokyn policejního prezidenta č. 174 ze dne 12. září 2011 *k provádění finančního šetření v trestním řízení*

²⁴ ŠUGÁR, Ján a kol., *Finanční šetření v trestním řízení: Financial investigation in criminal proceedings*. 1. vydání [DVD] Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2015. Edice EUPRESS. ISBN 978-80-7408-129-3, S. 180, str.31

podpůrné operativně pátrací prostředky (informátor, krycí prostředky, krycí doklad, zabezpečovací technika, zvláštní finanční prostředky), získávání poznatků o trestné činnosti dle §69 až 71a a dalších. Šetření se musí ovšem provádět tak, aby nedošlo k úniku informací k nepovolaným a osobám, kde by hrozilo vyzrazení. Dále se musí zjistit informace o majetku podezřelého z veřejných zdrojů jako je například katastr nemovitostí, obchodní a živnostenský rejstřík. Dalším zdrojem informací o podezřelém můžou být spolupracovníci, obchodní partneři, sousedé, avšak u těchto zdrojů je velké riziko prozrazení a takto získané informace je vhodné prověřit, zda se zakládají na pravdě. Takto získané informace se náležitě analyzují a touto analýzou se zjistí, zda majetkový prospěch podezřelého může mít původ z trestné činnosti, a uvede se jak a proč se se k tomuto závěru došlo. Na základě vyhodnocených informací k podezřelé osobě, je možné zpracovat případné možnosti legalizace výnosů z trestné činnosti, nebo jeho případné ukrytí. Cílem této fáze by zpravidla mělo být jištění skutečností nasvědčujících tomu, že zkoumaný majetkový prospěch je příjmem z trestné činnosti, tedy že jej získala konkrétní osoba protiprávním jednáním. Zjištění informací, které mohou být důkazem po zahájení trestního stíhání, odhalování dalších možných zdrojů skryté trestné činnosti a možných pachatelů legalizace výnosů z trestné činnosti.²⁵

1.7.2 Finanční šetření v přípravném řízení v etapě prověřování

Cílů v této fázi je několik a dle názoru autora je tato fáze asi neobsáhlejší co se týče analytické činnosti získaných dat. Jelikož už v této fázi jsou zahájeny úkony v trestním řízení, je možné využívat ustanovení uvedená v trestním řádu. Před zahájením trestního řízení se provádí ověřování informací o majetkovém prospěchu, který pochází z trestné činnosti. Tyto informace jsou následně zdokumentovány a vyhodnocovány. Dále je nutné zajistit majetkový prospěch, který pochází z trestné činnosti a z neznámých zdrojů, podle příslušných ustanovení trestního řádu, tyto ustanovení budou rozebrány v následujících

²⁵ ŠUGÁR, Ján a kol., *Finanční šetření v trestním řízení: Financial investigation in criminal proceedings*. 1. vydání [DVD] Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2015. Edice EUPRESS. ISBN 978-80-7408-129-3, S. 180, str.31

kapitolách této práce. Kromě toho je důležité aktivně se podílet na prověřování zdrojové trestné činnosti. Tímto způsobem lze zajistit, že nárok na náhradu škody bude řádně zdokumentován a majetek spojený s trestnou činností bude efektivně sledován a zajištěn. Využitím postupu dle §8 trestního řádu můžeme získat i informace podléhající bankovnímu tajemství, a to zejména informace o bankovních účtech prověřovaných osob. Informace o bankovních účtech jsou často klíčové k tomu, aby byl odhalen veškerý majetek prověřované osoby. Postup při zpracování bankovních údajů by měl být následující:

Identifikace podezřelých účtů: Nejprve se identifikují bankovní účty, které jsou spojeny s podezřelými osobami nebo trestnou činností. To může zahrnovat účty obviněných, podezřelých nebo osob, které figurují v trestním spise. K identifikaci se využije Centrální evidence účtů (dále CEÚ), toto je databáze základních informací o bankovních účtech myšleno tím běžných, spořicích úvěrových atp. a bezpečnostních schránkách, vedených bankovními institucemi pro jejich klienty. Tato evidence je provozována Českou národní bankou a obsahuje údaje o založení, zrušení, změnách účtu, dále pak postavení osoby vzhledem k účtu, zda je majitelem nebo disponentem. Oprávněnými žadateli o informace z databáze CEÚ jsou orgány činné v trestním řízení, daňový správci, zpravodajská služba a další oprávněné subjekty. Do CEÚ lze posílat dotazy od 01.01.2018.²⁶

Vyžádání informací od bank: orgán činný v trestním řízení požádá banky o poskytnutí informací o těchto účtech. To zahrnuje výpisy, transakce, pohyby peněz a další relevantní informace.

Analýza finančních toků: Na základě poskytnutých informací se provádí analýza finančních toků. Cílem je identifikovat podezřelé transakce, neobvyklé pohyby peněz a další indikátory trestné činnosti.

Sledování peněžních toků: Policie sleduje, kam peníze putují. To může zahrnovat transakce mezi účty, nákupy, převody a další platby. Důležité je také zjistit kdo skutečně ovládá zkoumané bankovní účty. Analýzou transakcí ať

²⁶ Česká národní banka. *Centrální evidence účtů*. [online]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/statistika/centralni-evidence-uctu/>

debetních nebo kreditních lze zjistit zdroj financí. Pokud je zdrojem další bezhotovostní platba je zapotřebí opět vyžádat informace o bankovním účtu a tento postup opakovat, dokud se finančním šetřením nedopátráme ke zdroji financí. Pokud jsou finance na bankovní účet vkládány v hotovosti, vyžádají se od banky nejen údaje o bezhotovostních transakcích, ale rovněž údaje o hotovostních transakcích. Při zkoumání původu peněz z hotovostních transakcí je rovněž důležité zapojení operativních prostředků. Analogicky lze tento postup použít i u debetních transakcí. Tímto se okruh analyzovaných účtů a subjektů může v některých případech obzvláště při páchání daňové kriminality značně rozrůst a tím se stane finanční šetření značně časově náročné a je nutné veškeré kroky řádně zadokumentovat a vést přehledy o jednotlivých úkonech provedených v rámci rozsáhlejšího finančního šetření. Analýzou bankovních účtů, lze často zjistit i zahraniční transakce a nákupy například kryptoměn. Informace o zahraničních subjektech lze získat formou mezinárodní spolupráce případně instituci osloví přímo zpracovatel finančního šetření, při tomto postupu je třeba nadále brát zřetel na to, že prověřovaný subjekt se o této činnosti nesmí dozvědět, což by mohlo zhatit úspěšný závěr trestního řízení. Při mezinárodní spolupráci lze využít Úřad pro dohledávání majetku pocházejícího z trestné činnosti tzv. ARO (Asset Recovery Office) – NCOZ SKPV.

Při analyzování bankovních účtů se lze stále setkat s nedostatky v podobě nepřehledných a nejednotných výstupů poskytovaných bankami, kdy následné sjednocení a vyhodnocení dat se stává časově náročnější.

Zajištění majetku: Pokud jsou nalezeny podezřelé transakce nebo majetek spojený s trestnou činností, může být tento majetek zajištěn. To může zahrnovat zajištění účtů, odčerpání majetku nebo jiné opatření.

Dokumentace: Všechny kroky jsou pečlivě zdokumentovány. To zahrnuje záznamy o provedených analýzách, rozhodnutích a zajištěném majetku.

Je důležité, aby finanční šetření bylo provedeno pečlivě a v souladu s právními předpisy. Bankovní tajemství je respektováno, ale v případě podezření z trestné činnosti může být porušeno za účelem ochrany veřejného zájmu²⁷

Dalšími důležitými zdroji v této fázi finančního šetření mohou být informace o platbách penzijního připojištění, stavebního spoření. Podstatné jsou též informace od příslušného finančního úřadu. Šetření k cenným papírům můžeme provést dotazem v Centrálním depozitáři cenných papírů případně u ČNB. Nedílnou součástí finančního šetření je nejen získávání informací o aktivech prověřovaných subjektů, ale i o pasivech a pro tyto účely mají specialisté na finanční šetření zřízeny přístupy do Centrální evidence exekucí, do registru dlužníků – Zájmové sdružení právnických osob, provozující registry clientských informací tzv. SOLUS a Centrálního registru dlužníků. V současné době je častým jevem investování do kryptoměn, kdy získání informací o takové investici je značně náročné a zajištění kryptoměny není tak časté. Autorovi práce se při provádění finančního šetření osvědčilo také oslovovat provozovatele hazardních her. Prověřované osoby zde mohou mít evidovány takzvané herní účty, na kterých můžou mít deponované značné finanční částky. Případně informace od těchto provozovatelů mohou poukázat na spotřebování (prohru) finančních prostředků prověřovaného subjektu.

V této fázi se také provádějí domovní prohlídky a prohlídky jiných prostor a pozemků za účelem zajištění věcí důležitých pro trestní řízení. Při těchto prohlídkách se zajišťují věci, které mohou sloužit jako důkazní prostředky. Případně lze dle §79c provést zajištění movitých věcí, které mohou podléhat zajištění. Často bývají předmětem tohoto zajištění slitky drahých kovů, finanční hotovost, značkové hodinky a šperky, zbraně a jiné cennosti, které je možné dále zajistit jako výnos z trestné činnosti případně jako náhradní hodnotu.

Neméně důležitou součástí finančního šetření je také operativní činnost, kdy máme možnost získat důležité informace zejména při sledování osob a věcí dle

²⁷ Ministerstvo vnitra České republiky – Policie České republiky. (2023, 16. listopadu). *Finanční šetření orgánů činných v trestním řízení*. [online]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/financni-setreni-organu-cinnych-v-trestnim-rizeni.aspx>

§158d odst. 1,2 tr.ř., z odposlechů dle §88 odst. 1, 2 tr.ř., méně časté využití je sledování dle §158d odst. 3 tr.ř. Nejméně časté je využití agenta a předstíraného převodu. Z podpůrně operativních prostředků je v rámci finančního šetření nejvíce využíván informátor případně zvláštní finanční prostředky, které se využijí zejména pro pronikání do zájmového prostředí, kde budou zjištěny potřebné informace a kdy využití těchto informací povede k odčerpání majetku pachatele.

Cílem této fáze finančního šetření je připravit souhrn dosavadních výsledků finančního šetření, který bude sloužit jako podklad pro další kroky či fáze trestního řízení. Na základě finanční analýzy je nutné rozdělit zjištěné majetkové hodnoty na dvě kategorie a to: Legální majetek, kde se jedná se o majetek, který má legální původ a nebyl získán trestnou činností. Sem patří například majetek získaný prací, obchodem, dědictvím nebo jiným legálním způsobem. A druhou kategorií je majetek pocházející z trestné činnosti nebo neznámých zdrojů. Může jít o výnosy z trestné činnosti a je důležité tento majetek identifikovat a případně zajistit. Pokud byl primární výnos spotřebován, zničen nebo jinak znehodnocen, je třeba zajistit náhradní hodnotu. To znamená, že pokud byl například nelegálně získaný majetek spotřebován nebo prodán a peníze byly utraceny, je třeba zajistit jiný majetek v hodnotě původního výnosu takzvaný zprostředkovaný výnos z trestné činnosti dle §135b trestního zákoníku. Dalšími výsledky této fáze jsou získání relevantních dokumentů, které ukazují, kdo vlastní majetkový prospěch nebo komu náleží. To může zahrnovat smlouvy, bankovní výpisy, majetkové evidence a další relevantní materiály. Zajištění důkazních prostředků znamená identifikovat a zajistit veškeré důkazy, které mohou být využity pro trestní stíhání. Takovými důkazy mohou být fyzické předměty, elektronické záznamy, finanční transakce, komunikační historie a další relevantní informace. Odhalení dalších možných zdrojů latentní trestné činnosti. Provéřit, zda existují další potenciální zdroje nelegálních aktivit, které by mohly souviset s výnosem z trestné činnosti. To zahrnuje zejména sledování finančních toků, analýzu majetku a prověření podezřelých transakcí. Celý proces

je klíčový pro úspěšné trestní řízení a odhalení nelegálních aktivit a další latentní trestné činnosti a jejich pachatelů.²⁸

1.7.3 Finanční šetření v přípravném řízení v etapě vyšetřování

Cílem v této etapě je prokázat původ majetkového prospěchu zájmových osob, kdy je třeba doložit, že majetek, který zájmové osoby vlastní, pochází z trestné činnosti, pro kterou je vedeno trestní řízení. Zajistit legální majetkové hodnoty obviněného pro účely náhrady škody. V případě, že trestným činem byla způsobena škoda, je nutné zajistit majetek obviněného, který smí být použit k náhradě škody poškozené straně. Zajistit legální majetek obviněného pro účely trestu propadnutí majetku nebo peněžitého trestu. Pokud je trest propadnutí majetku nebo peněžitý trest relevantní, je třeba zajistit legální majetek obviněného. Sestavit podrobný majetkový profil pachatele, který bude sloužit jako důležitý prvek pro další kroky v trestním řízení. Pro naplnění cílů v této etapě se jako zdroje informací nejčastěji využívají poznatky z výsledků, poznatky z míst souvisejících s trestnou činností a pohybem pachatele, poznatky z vytěžování digitálních a písemných stop zajištěných při domovní prohlídce a prohlídkách jiných prostor. Ve složitějších případech může být přizván i znalec z oboru ekonomie, který může hrát klíčovou roli při objektivizaci majetkového prospěchu získaného trestnou činností. Výsledkem této fáze finančního šetření je majetkový profil obviněného, kterému se autor bude věnovat v dalších kapitolách. Dále pak shromáždit relevantní informace, které mohou být v hlavním líčení použity jako důkazy. Identifikovat majetek, který nelze odčerpat formou příslušného trestu, protože neexistují důkazy, že by byl získán trestnou činností. Tento majetek může být postoupen jiným orgánům státní správy, zejména finančním úřadům, pro další využití. Majetek obviněných může být rovněž zajištěn pro účely trestu propadnutí

²⁸ ŠUGÁR, Ján a kol., *Finanční šetření v trestním řízení: Financial investigation in criminal proceedings*. 1. vydání [DVD] Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2015. Edice EUPRESS. ISBN 978-80-7408-129-3, S. 180, str.33

majetku (pokud je tento trest relevantní), peněžitého trestu (dle § 344a trestního řádu) nebo pro účely náhrady škody způsobené trestným činem.²⁹

²⁹ ŠUGÁR, Ján a kol., *Finanční šetření v trestním řízení: Financial investigation in criminal proceedings*. 1. vydání [DVD] Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2015. Edice EUPRESS. ISBN 978-80-7408-129-3, S. 180, str.34

2. Zajišťovací instituty

Zajišťovacími instituty jsou nástroje, které slouží k ochraně společnosti před trestnou činností a před nelegálními výnosy z ní. Jejich účelem není pouze zajištění věcí pro důkazní nebo jiné účely, ale také prevence. Zajištěním se zabrání používání nástrojů trestné činnosti a výnosů z ní k dalšímu páchání trestných činů. V trestním řízení existuje možnost zajistit tzv. věci důležité pro trestní řízení. Tato možnost je upravena v § 77b a násl. trestního řádu. Zajištění se může týkat jak nástrojů trestné činnosti, tak i výnosů z ní, případně náhradní hodnoty, jak je uvedeno v § 77b odst. 1 písm. d) tr. řádu. Nejčastějším důvodem zajištění je zajištění pro důkazní účely (§ 77b odst. 1 písm. a) TrŘ). To znamená, že věc je zajištěna, protože může sloužit jako důkaz v trestním řízení. Toto zajištění má přednost před dalšími zajišťovacími důvody. Dalším důvodem zajištění může být zajištění pro uložení trestu propadnutí věci či ochranného opatření zabránění věci (§ 77b odst. 4 TrŘ). V tomto případě je věc zajištěna, aby mohla být v případě odsouzení pachatele propadnuta státu nebo aby se zabránilo jejímu dalšímu užívání k páchání trestné činnosti. Posledním důvodem zajištění je zajištění pro uspokojení nároků poškozeného (§ 47 TrŘ). V tomto případě je věc zajištěna, aby poškozený mohl v případě odsouzení pachatele obdržet náhradu škody. Zajištění věcí důležitých pro trestní řízení je důležitým nástrojem, který umožňuje orgánům činným v trestním řízení zajistit důkazy, zabránit dalšímu páchání trestné činnosti a uspokojit nároky poškozeného.³⁰

2.1 Předložení nebo vydání věci, odnětí věci

Povinnost předložení nebo vydání věci dle § 78 TrŘ ukládá osobě, která má u sebe věc, jež může sloužit pro důkazní účely, povinnost tuto věc na vyzvání předložit soudu, státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu. Pokud je pro účely náležitého zjištění skutečností důležitých pro trestní řízení nutné zajištění této věci, je osoba, která ji má u sebe, povinna ji na vyzvání zmíněným orgánům vydat. Tato povinnost se nazývá ediční povinnost. Povinnost se vztahuje na každého, kdo s danou věcí v okamžiku výzvy disponuje, ať už se jedná o fyzickou nebo právnickou

³⁰ Zákon č. 140/1961 Sb., *Zákon o trestním řízení soudním (trestní řád)* v posledním znění

osobu. Důsledky nevyhovění výzvě mohou být odnětí věci, uložení pořádkové pokuty, předání ke kázeňskému potrestání nebo kárnému postihu. Existují ovšem výjimky z povinnosti, a to že osoba nemůže být nucena k předložení nebo vydání věci, pokud by tato věc mohla sloužit jako důkaz proti ní nebo proti její osobě blízké.³¹ Důvodem je zákaz donucování k poskytnutí důkazů proti sobě samému dle čl. 37 odst. 1 a čl. 40 odst. 4 LZPS.³² Povinnost předložení nebo vydání věci je důležitým nástrojem pro orgány činné v trestním řízení při shromažďování důkazů. Je však nutné respektovat výjimky z této povinnosti a dbát na ochranu základních práv a svobod osob, jichž se dané řízení týká.

Odnětí věci dle §79 trestního řádu je důsledkem neuposlechnutí výzvy k jejímu předložení nebo vydání. Jedná se o sankci za nesplnění této povinnosti. Cílem odnětí je zajistit legitimní procesní kroky, jako je propadnutí nebo zabrání věci. Příkaz k odnětí věci vydává soudce nebo státní zástupce v přípravném řízení. Podle možnosti se k odnětí věci přibere osoba nezúčastněná na daném případě. Pokud to není možné (např. hrozí nebezpečí z prodlení), proběhne odnětí bez jejího dohledu. Nezúčastněná osoba nemůže být poškozený, pracovník soudu, státního zastupitelství nebo policie. Odňatá věc se uloží do úschovy u orgánu, který ji odňal. Na odňatou věc se stejně jako na věc vydanou může vztahovat zákaz převodu nebo jiného zatížení a na odňatou věc se užije rovněž jako na věc vydanou §78 odst. 4 až 7 trestního řádu.³³

2.2 Zajištění nástrojů trestné činnosti a výnosů z trestné činnosti

Novelizovaný trestní řád provedený zákonem č. 55/2017 Sb, sjednotil dříve oddělené režimy zajišťování nástrojů a výnosů z trestné činnosti. Nyní je tento proces upraven jednotně a přehledněji, s drobnými odchylkami pro specifické typy

³¹ Zákon č. 140/1961 Sb., *Zákon o trestním řízení soudním (trestní řád)* v posledním znění

³² Ústavní soud České republiky. (2005, 8. listopadu). *Nález Ústavního soudu ze dne 8. listopadu 2005*, sp. zn. I. ÚS 402/05. [online]. Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu, svazek 38, nález č. 154.

³³ Fenyk, J., Císařová, D., Gřivna, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 7. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2019, ISBN. 978-80-7598-306-0

zajišťovaných věcí (např. nemovitosti, nehmotné statky). Zajištění se používá v případě, kdy důkazy nasvědčují tomu, že věc sloužila jako nástroj trestné činnosti nebo pochází z trestné činnosti. O zajištění rozhoduje předseda soudu, v přípravném řízení pak státní zástupce nebo policejní orgán se souhlasem státního zástupce. O zajištění se rozhoduje usnesením, proti kterému je možné podat stížnost. Usnesení musí jasně a nezaměnitelně specifikovat zajišťovanou věc a zakazuje zajištěné osobě s ní nakládat (převádět, zatěžovat, poškozovat). Lze také omezit další práva související se zajištěnou věcí. Další povinnosti pro zajištěnou osobu stanovuje § 79a odst. 3 tr.ř. Orgán činný v trestním řízení, který o zajištění rozhodl, je zodpovědný za jeho provedení. Podrobnosti o doručování usnesení o zajištění a vyrozumění o něm upravuje § 79b tr. ř.³⁴

2.3 Zajištění náhradní hodnoty

Není-li možné zajistit věc sloužící k páčání trestné činnosti (nástroj) nebo z ní pocházející (výnos), lze místo ní zajistit jinou věc, která je k zajištění způsobilá, a to i bez ohledu na její vztah k danému trestnému činu. Stejně jako u propadnutí nebo zabránění věci je i při jejím zajištění možné využít institut náhradní hodnoty. Hodnota náhradní hodnoty musí odpovídat, byť jen částečně, hodnotě původní věci. Náhradní hodnotu lze dle § 79g odst. 1 tr.ř. zajistit pouze osobě, která by musela strpět zajištění původní věci.³⁵

2.4 Zajištění movité věci

Zajišťování movitých a nemovitých věcí se v trestním řádu liší. Pro movité věci stanoví § 79c odst. 1 tr.ř. povinnost osoby, která má u sebe movitou věc podléhající zajištění, tuto věc na vyzvání vydat. Pokud ji nevydá, může jí být odňata. Zákon umožňuje i dobrovolné vydání, odnětí nastává až jako sankce za nevydání. Postup při vydání a odnětí se řídí § 78 a 79 TrŘ. Kromě vydání nebo odnětí umožňuje § 79c odst. 2 TrŘ i ponechání movité věci na místě, pokud by

³⁴ Zákon č. 140/1961 Sb., *Zákon o trestním řízení soudním (trestní řád)* v posledním znění

³⁵ Zákon č. 140/1961 Sb., *Zákon o trestním řízení soudním (trestní řád)* v posledním znění

odnětí vedlo k jejímu znehodnocení, bylo spojeno s nepřiměřenými technickými obtížemi, nebo pokud jde o věc vyžadující zvláštní péči či nepatrné hodnoty. Podrobnosti o ponechání věci na místě stanovuje § 79c odst. 3 a 4 tr.ř. Důležité je, že rozhodnutí o zajištění movité věci, ať už vydané, odňaté nebo ponechané na místě, musí být vydáno do 96 hodin od daného úkonu, což upravuje § 79c odst. 5 tr.ř.³⁶

2.5 Účinky zajištění

Zajištění nástrojů a výnosů z trestné činnosti, podobně jako zajištění věcí pro důkazní účely, má několik dopadů. Tyto dopady se mohou lišit v závislosti na povaze zajišťovaných věcí a omezují právo osoby, které byly věci zajištěny, s nimi nakládat. Všechny zajištěné nástroje a výnosy z trestné činnosti podléhají pravidlu, že jakékoliv právní jednání, které je v rozporu se zákazy stanovenými v rozhodnutí o zajištění a které je provedeno osobou, na kterou se tyto zákazy vztahují, je absolutně neplatné, jak uvádí § 79e odst. 1 tr.ř. Podle ustanovení § 79e odst. 5 tr.ř. jsou právní účinky zajištění peněžních prostředků na účtu banky, nebo jiného subjektu, který vede účet pro jiného (vymazána čárka) takové, že jakékoliv nakládání s peněžními prostředky na účtu je zakázáno od okamžiku doručení usnesení o zajištění peněžních prostředků bance nebo jinému subjektu, a to až do výše zajištěné hodnoty. Existují také speciální pravidla pro věci, které mají být předmětem výkonu rozhodnutí, veřejné dražby, exekuce nebo v insolvenčním řízení dle § 79e odst. 2 tr.ř. Dále pro případy zajištění, kdy je pro převod nebo zřízení práva k zajištěné věci nutný zápis do příslušné evidence dle § 79e odst. 3 tr.ř., a pro nemovitosti, pro které byl před vydáním usnesení o zajištění podán návrh na zápis do katastru nemovitostí dle § 79e odst. 4 tr.ř.³⁷

³⁶ Zákon č. 140/1961 Sb., *Zákon o trestním řízení soudním (trestní řád)* v posledním znění

³⁷ Zákon č. 140/1961 Sb., *Zákon o trestním řízení soudním (trestní řád)* v posledním znění

3. Majetkový profil

3.1 Pojem

Majetkový profil můžeme definovat jako souhrn informací o majetkových poměrech pachatele, včetně jeho legálních i nelegálních aktiv. Legální aktiva můžeme definovat jako majetek legální činností nabytý, nelegální z logiky věci jako nabytý nelegálním způsobem, ten lze definovat i jako výnos z trestné činnosti. Do majetkového profilu je nutné začlenit i pohledávky a závazky pachatele.

Trestní zákoník definuje věc náležící pachateli v §135 jako: „*Věc náleží pachateli, jestliže ji v době rozhodnutí o ní vlastní, je součástí jeho majetku nebo s ní fakticky jako vlastník nakládá, aniž je oprávněný vlastník nebo držitel takové věci znám.*“³⁸ Jak z tohoto ustanovení vyplývá, do majetkového profilu je nutné zahrnout i takové věci, které jsou účelově převedeny na jinou osobu, avšak pachatel je užívá jako své vlastní a takové věci jsou výnosem z trestné činnosti nebo za takovýto výnos byly pořízeny a k zakrytí jejich původu, byly vlastnická práva převedeny na jiné subjekty.

3.2 Majetkový profil zájmového subjektu

Majetkový profil zájmového subjektu je obvykle členěn do tří částí a vždy se vyhotovuje k určitému datumu. V první části se specifikuje samotný zájmový subjekt, v druhé části se specifikuje popis majetku a ve třetí části se popíše závazky.

3.2.1 Specifikace zájmového subjektu

Pro efektivní analýzu je klíčové přesné vymezení zkoumaného subjektu a majetku. Ať už se jedná o fyzickou osobu nebo právnickou, jasná identifikace je nezbytná. Pokud se zaměřujeme na fyzickou osobu, je nutné uvést celé jméno, datum narození a adresu trvalého pobytu. U právnické osoby postačí obchodní jméno, sídlo a identifikační číslo. Dále určíme datum, ke kterému bude sestaven majetkový profil. V rámci této části se popíše subjekt a jeho formy příjmů, velikost

³⁸ Zákon č. 40/2009 Sb., *Trestní zákoník* v posledním znění

závazků. Uvedou se další okolnosti, které by mohly být důležité pro další vývoj trestního řízení.³⁹

3.2.2 Popis majetku

V úvodní části se uvedou všechny další skutečnosti, které jsou důležité pro sestavení tohoto profilu. Doplní se zde veškeré ekonomické aktivity zkoumaného subjektu a analýzy těchto aktivit. Součástí je primárně asi nejdůležitější část profilu, a to detailní popis majetku. V rámci tohoto popisu je vhodné popsat i nabývací tituly, aktuální ceny a způsob určení těchto cen. Tento majetek musí být nezaměnitelně popsán, tak aby nebylo možné jej zaměnit. V této části majetkového profilu by měl být udělán soupis hlavně nemovitého majetku, předmětů sběratelské a umělecké povahy, movitého majetku, nehmotného majetku, finančního majetku včetně bankovních vkladů, pohledávek.

Pro zajištění transparentnosti a úplného obrazu je nezbytné důkladně popsat veškerý majetek, který patřil zájmovému subjektu k datu vyhotovení jeho majetkového profilu a jeho aktuální stav.

Musí být definován konkrétní typ a charakter majetku, zda se jedná o nemovitosti, auta, cenné papíry, pohledávky atd. Pro nemovitosti se uvedou přesná parcelní čísla, čísla listů vlastnictví, katastrální úřad a území, podrobný popis stavu včetně fotografií z doby profilu a současnosti. K automobilům a jiným vozidlům a movitým věcem se uvede detailní popis, identifikační znaky a fotografie. U pohledávek se uvede přesná specifikace dlužníka, částky, data splatnosti a dalších náležitostí. Do přehledu musí být zahrnuty osoby s jakýmkoliv dispozičním právem, ať omezeným či neomezeným (např. zástavní právo, nájemní smlouva). V popisu věcí by měla být i cenová informace, což znamená aktuální tržní hodnota majetku. Tržní hodnota majetku se uvede vždy k datumu, k jakému byla zjištěna. Čím podrobnější a pečlivější informace o majetku je, tím lépe pro další postupy a je třeba zahrnout i veškeré relevantní detaily, které mohou ovlivnit posouzení hodnoty majetku. Pro složitější struktury je nutné využít tabulky

³⁹ Certifikovaná metodika finančního šetření pro Policii České republiky, Informační systém [online]. [cit.22.01.2023]. Dostupné z https://is.vsfs.cz/repo/5209/Nmet_Certifikovana_metodika.pdf

nebo grafy pro lepší přehlednost, nejpraktičtější se jeví využití programu Excel, kdy užívání tohoto programu patří v dnešní době v základním dovednostem a je značně rozšířeno, tudíž by neměl být pro nikoho problém s těmito daty pracovat. Tento přehled slouží jako základ pro pochopení majetkové situace zájmového subjektu a případných změn v průběhu času. Čím důkladnější a transparentnější informace budou poskytnuty, tím efektivnější a spravedlivější bude následné rozhodování.⁴⁰

3.2.3 Popis závazků

V případě, že je to povahou majetkového profilu a dostupností dat proveditelné, je vhodné doplnit profil o seznam závazků. To platí obzvlášť pro portfolio majetku vlastněné obchodními společnostmi, kde je přehled závazků klíčový pro komplexní analýzu. Závazek představuje dluh, který má zájmový subjekt vůči třetí straně. Jedná se o finanční povinnost, kterou je nutné v budoucnu splnit. Závazky mohou mít různé formy, například:

Půjčky: Bankovní úvěry, hypotéky, spotřebitelské úvěry

Zákonné závazky: Daně, sociální a zdravotní pojištění, splatné faktury

Smluvní závazky: Nájemné, leasingové splátky

Důležitost závazků v majetkovém profilu:

Zahrnutí závazků do majetkového profilu umožňuje získat komplexní obrázek o finanční situaci zájmového subjektu, kdy nejde jen o majetek, ale i o dluhy, které ho snižují. Vždy je nutné posoudit celkovou zadluženost v kontextu s majetkem a zda je zájmový subjekt schopen splácet své dluhy včas. Poměr závazků a majetku může odhalit případné neefektivní nakládání s finančními prostředky. Může být vhodné uvést i informace o historii splácení závazků. Seznam závazků by měl obsahovat popis závazku (typ, věřitel, datum splatnosti atd.), výši závazku

⁴⁰ Certifikovaná metodika finančního šetření pro Policii České republiky, Informační systém [online]. [cit. 22.01.2023]. Dostupné z https://is.vsfs.cz/repo/5209/Nmet_Certifikovana_metodika.pdf

v aktuální výši ke dni vyhotovení profilu, pokud, úrokovou sazbu, a pokud existují tak informace o zajištění závazku.⁴¹

3.3 Závěrečná zpráva

Závěrečná zpráva z finančního šetření je klíčovým dokumentem, který shrnuje veškeré poznatky a výsledky nashromážděné během celého procesu finančního šetření. Poskytuje státnímu zástupci a soudci komplexní přehled o provedených úkonech, zjištěných skutečnostech a navrhovaných krocích ohledně zajištěného majetku. Zpráva by měla obsahovat úvodní část ve které bude stručné shrnutí cíle a rozsahu šetření, aby se čtenář mohl rychle zorientovat v kontextu. Popisnou část provedených úkonů, což znamená podrobný chronologický popis všech kroků šetření včetně použitých metod a nástrojů. To umožňuje transparentní pochopení celého procesu. Přehled zajištěných majetkových hodnot, který obsahuje seznam a podrobný popis všech aktiv, které byly v rámci šetření zajištěny, včetně jejich aktuální hodnoty a způsobu uložení. Majetkové profily prověřovaných osob, které obsahují komplexní informace o finanční situaci a historii prověřovaných osob, zahrnující jejich majetek, zdroje příjmů a výdaje. To umožňuje posoudit jejich celkovou finanční situaci a případné nesrovnalosti. Odůvodněný návrh na rozhodnutí o zajištěných věcech a návrh na další nakládání se zajištěným majetkem, ať už se jedná o zabránění, propadnutí, navrácení či jiné řešení. Návrh by měl být podložen zjištěnými fakty a relevantními právními předpisy. Závěrem by mělo být uvedeno shrnutí klíčových zjištění a doporučení pro další kroky v dané záležitosti. Závěrečná zpráva může být vyhotovena pomocí modulu finančního šetření, který umožňuje standardizované a strukturované zpracování s jasně definovanými sekcemi a formátováním, nebo volnou formou, která poskytuje větší flexibilitu a umožňuje autorům přizpůsobit strukturu a obsah specifickým potřebám daného případu. V tomto případě je však důležité dbát na přehlednost a logické uspořádání informací.

⁴¹ Certifikovaná metodika finančního šetření pro Policii České republiky, Informační systém [online]. [cit. 22.01.2023]. Dostupné z https://is.vsfs.cz/repo/5209/Nmet_Certifikovana_metodika.pdf

Důležitým aspektem zprávy jsou zejména přehlednost a objektivita. Zpráva by měla být srozumitelná i pro laika a prezentovat informace logicky a strukturovaně. Všechna tvrzení a závěry by měly být podloženy relevantními důkazy a přílohami, které zvyšují kredibilitu zprávy. Zpráva by měla být nestranná a prezentovat zjištěné informace bez zaujatosti.

Kvalitně zpracovaná konečná zpráva z finančního šetření umožňuje státnímu zástupci a soudci zodpovědně a s plnou informovaností rozhodnout o dalším osudu zajištěného majetku.

4. Odčerpávání majetku

Na základě provedeného finančního šetření je vypracována závěrečná zpráva a v rámci ní je zpracován majetkový profil zkoumaného subjektu, kde je přesně stanoven rozsah majetku. V této závěrečné zprávě je i uvedeno v jakém rozsahu jsou věci zajištěné a zda se jedná o zajištění nástrojů, výnosů nebo náhradních hodnot. Tento způsob zajištění je přípustný jen do doby, kdy o takto zajištěném majetku bude rozhodnuto. Odčerpávání majetku pachatelům trestné činnosti je jedním z nejúčinnějších nástrojů, který působí jak preventivně, tak i represivně, kdy pro mnohé pachatele je horším trestem ztráta majetku než odnětí svobody. Jsou dvě možnosti, jak majetek odčerpat, kdy trestní zákoník uvádí buď formou trestu anebo ochranného opatření.

4.1 Odčerpání majetku formou trestu

- Propadnutí majetku dle §66 trestního zákoníku

Trest propadnutí majetku představuje účinný nástroj v boji proti legalizaci výnosů z trestné činnosti. Umožňuje státu odčerpat pachateli majetek, který získal nelegálně, ať už se jedná o jeho celou hodnotu, nebo jen specifickou část určenou soudem. Tento trest jde uložit samostatně nebo s jiným trestem, se kterým je možné tuto sankci sloučit. Tento trest je možno uložit, pokud je pachatel odsouzen k výjimečnému trestu, nebo za zvlášť závažný zločin, případně zda zákon dovoluje udělit trest za takovýto zločin. Trestní zákoník ovšem definuje i výjimky z této možnosti, kdy na majetek nezbytný pro základní životní potřeby pachatele vyživovaných osob nelze vztáhnout trest propadnutí majetku.⁴²

- Peněžitý trest dle §67 trestního zákoníku

Podmínek pro uložení tohoto trestu je několik a to, jestliže pachatel pro sebe nebo jiného spácháním úmyslného trestného činu, získal nebo se o to pokusil získat

⁴² Zákon č. 40/2009 Sb., *Trestní zákoník* v posledním znění

majetkový prospěch. Lze jej uložit i za přečiny. Tento trest lze uložit i samostatně vzhledem k povaze a závažnosti tohoto činu a poměrům pachatele.⁴³ Výměru peněžitého trestu upravuje samostatně § 68 trestního zákoníku, kde jsou uvedené maximální možné denní sazby a počet těchto sazeb. Kdy denní sazba se pohybuje v intervalu od 100 Kč do 50 000,- Kč a počet sazeb se pohybuje od 2 do 730. Z čehož vyplývá, že tento trest může být velmi citelným zásahem, protože jeho maximální výše je 36 500 000,-Kč. Ovšem soud by neměl tento trest uložit, pokud je zřejmé, že by byl nedobytný.⁴⁴

- Propadnutí věci dle §70 trestního zákoníku

Propadnutí věci představuje další nástroj v boji proti legalizaci výnosů z trestné činnosti. Umožňuje státu odejmout pachateli věc, kterou získal trestným činem, a to jak bezprostřední výnos, tak i nástroj trestné činnosti. Zároveň je možné postihnout i zprostředkovaný výnos, pokud jeho hodnota není ve vztahu k bezprostřednímu výnosu zanedbatelná. Soud může uložit propadnutí věci pouze v případě, že věc náleží pachateli. To znamená, že musí být ve vlastnictví pachatele v době, kdy soud o trestu rozhoduje, nebo věc musela být získána trestným činem, ať už přímo (bezprostřední výnos) nebo nepřímo (nástroj, zprostředkovaný výnos). Pokud se jedná o zprostředkovaný výnos, jeho hodnota nesmí být ve vztahu k bezprostřednímu výnosu zanedbatelná.⁴⁵

- Propadnutí náhradní hodnoty dle §71 trestního zákoníku

Tento trest je alternativní k §70, kdy se na toto ustanovení i odkazuje. Soud ho udělí v případech, kdy trest propadnutí věci byl pachatelem zmařen zničením, poškozením nebo jiným znemožněním propadnutí věci, která měla být předmětem propadnutí. V těchto případech soud uloží propadnutí věci, která odpovídá hodnotě věci, které měla propadnout.

⁴³ Zákon č. 40/2009 Sb., *Trestní zákoník* v posledním znění

⁴⁴ tamtéž

⁴⁵ tamtéž

4.2 Odčerpání majetku formou ochranného opatření

Ochranná opatření vyjmenovává Trestní zákoník v § 98, kdy pro naše účely nás budou zajímat pouze taková ochranná opatření, která postihují majetek. Zásady a podmínky uložení těchto opatření jsou uvedeny v § 96 a § 97 trestního zákoníku.

- Zabrání věci dle § 101 trestního zákoníku

Pokud nebyl uložen trest propadnutí věci uvedené v § 70 odst. 2 písm. a), může soud uložit, že se taková věc zabírá, pokud:

- náleží pachateli, kterého nelze stíhat nebo odsoudit,
- náleží pachateli, od jehož potrestání soud upustil,
- ohrožuje bezpečnost lidí nebo majetku, popřípadě společnosti, anebo hrozí nebezpečí, že bude sloužit ke spáchání zločinu.

Soud může uložit zabrání věci, která je bezprostředním výnosem z trestné činnosti nebo je zprostředkovaným výnosem z trestné činnosti, pokud hodnota věci tvořící bezprostřední výnos z trestné činnosti není ve vztahu k hodnotě věci tvořící zprostředkovaný výnos z trestné činnosti zanedbatelná, a pokud taková věc:

- náleží pachateli, který byl odsouzen za trestný čin, ze kterého věc pochází,
- náleží pachateli, kterého nelze stíhat nebo odsoudit,
- náleží pachateli, od jehož potrestání soud upustil,
- náleží nepřítelné osobě, která spáchala čin jinak trestný,
- náleží jiné osobě, na kterou pachatel takovou věc převedl nebo která ji jinak nabyla,
- je součástí majetku ve svěřenském fondu nebo obdobném zařízení (dále jen "svěřenský fond") anebo v podílovém fondu.

Drží-li pachatel nebo jiná osoba v rozporu s jiným právním předpisem věc uvedenou v odstavci 1 nebo 2, ve vztahu, k níž je možno uložit zabrání věci, uloží mu soud vždy toto ochranné opatření.

Soud může místo zabrání věci uložit povinnost:

- pozměnit věc tak, aby jí nebylo možné použít ke společensky nebezpečnému účelu,
- odstranit určité zařízení,
- odstranit její označení nebo provést její změnu,
- omezit dispozice s věcí, a stanoví k tomu přiměřenou lhůtu.

Nebude-li povinnost stanovená podle odstavce 5 ve stanovené lhůtě splněna, rozhodne soud o zabrání věc⁴⁶

- Zabrání náhradní hodnoty dle §102 trestního zákoníku

Toto ochranné opatření může soud uložit, pokud ten, komu by mohla být zabráněna věc podle § 101, ji před rozhodnutím o zabrání zničí, poškodí nebo jinak znehodnotí, zcizí, učiní neupotřebitelnou, odstraní nebo zužitkuje, zejména spotřebuje, nebo jinak její zabrání zmaří. Takže zatímco § 101 se týká přímého zabránění věci, § 102 umožňuje zabránění náhradní hodnoty, pokud je přímé zabránění věci zmařeno.

- Zabrání části majetku dle §102a trestního zákoníku

Toto ochranné opatření, bylo zavedené zák. č. 55/2017 Sb., kterým se měnil trestní zákoník a další zákony. Bližší rozbor tohoto zákona a důvodové zprávy k tomuto zákonu je uveden v kapitole č.5 této práce. Toto ustanovení bylo zavedeno na základě potřeby implementace požadavků Směrnice Evropského Parlamentu a Rady 2014/42/EU ze dne 3.4.2014. Tato směrnice se zaměřuje na oblast zajištění a odčerpání majetku v trestním řízení a zdůrazňuje význam účinného odčerpání nástrojů a výnosů z trestné činnosti jako jednoho z efektivních nástrojů boje s organizovaným zločinem. Procesní postup je upraven v § 358b trestního řádu. Toto ochranné opatření je uvedeno také uvedeno v § 26a zák. č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim a v § 21 odst. 1 zák. č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže. Takto odčerpaný majetek má pocházet nejen z trestné činnosti, o které se vede trestní řízení, ale i z dalšího majetku prokazatelně

⁴⁶ Zákon č. 40/2009 Sb., *Trestní zákoník* v posledním znění

získaného z předešlé trestné činnosti. v těchto případech je zde snížení důkazního standardu v trestním řízení; kdy není třeba prokazovat „nade vší pochybnost“ stačí pravděpodobnost, že majetek pochází z trestné činnosti a předložit o tomto konkrétní důkazy. To však platí i pro osobu, jejíž majetek má být zabrán zákonný původ svého majetku nemusí rovněž prokazovat „nade vší pochybnost“.⁴⁷

Podle § 102a trestního zákoníku může soud uložit zabrání části majetku pachateli, který byl uznán vinným úmyslným trestným činem, na který trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně čtyři léta nebo byl uznán vinným některého z trestných činů, které jsou taxativně uvedených v prvním odstavci tohoto paragrafu. Toto opatření se může uplatnit, pokud pachatel takovým trestným činem pro sebe nebo pro jiného získal nebo se snažil získat majetkový prospěch a soud má za to, že určitá část jeho majetku pochází z trestné činnosti. K tomu může dojít, pokud hodnota majetku, který pachatel nabyt nebo převedl na jinou osobu nebo do majetku ve svěřenském fondu v době nejdéle 5 let před spácháním takového trestného činu, v době jeho páčání nebo po jeho spáchání, je v hrubém nepoměru k příjmům pachatele nabytým v souladu se zákonem. Soud při určení části majetku, jejíž zabrání ukládá, stanoví konkrétní věci podléhající zabrání. Pokud byl zjištěn hrubý nepoměr mezi hodnotou majetku a příjmy pachatele nabytými v souladu se zákonem ve sledovaném období, může takto určit jakékoli věci pachatele v hodnotě až do výše zjištěného hrubého nepoměru.⁴⁸

Pachatel musí mít v řízení o zabrání části majetku dle § 102a trestního zákoníku možnost prokazovat legální původ majetku nabytého ve sledovaném období. Orgán činný v trestním řízení musí předložit důkazy a uvést skutečnosti vedoucí k závěru o pravděpodobném původu majetku z trestné činnosti, dotčená osoba pak může tvrdit a prokazovat opak.⁴⁹

⁴⁷ Školení NCOZ ze dne 08.12.2021 *Prezentace na téma rozšířené konfiskace*

⁴⁸ Zákon č. 40/2009 Sb., *Trestní zákoník* v posledním znění

⁴⁹ Ústavní soud České republiky. (2022, 28. ledna). *Nález Ústavního soudu ze dne 28. ledna 2022, sp. zn. II. ÚS 1026/21*. [online]. Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu, svazek 52, nález č. 14. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/judikat/uscr/ii-us-1026-21-1>

4.3 Využití majetkových sankcí

Zajišťovací instituty	Počet 2021	Zajištěná hodnota 2021	Počet 2022	Zajištěná hodnota 2022
§ 78 povinnost k předložení nebo vydání věci	14807	649 682 692 Kč	18317	582 373 801 Kč
§ 79 odnětí věci	782	19 486 687 Kč	972	18 952 790 Kč
§ 79a zajištění nástrojů a výnosů - movité věci	578	111 417 928 Kč	627	127 729 115 Kč
§ 79a zajištění nástrojů a výnosů - nehmotné věci	106	2 250 914 699 Kč	84	247 293 774 Kč
§ 79a zajištění nástrojů a výnosů - nemovitosti	91	620 964 291 Kč	130	1 770 448 984 Kč
§ 79a zajištění nástrojů a výnosů - peníze na účtu v bance	877	1 361 299 125 Kč	3592	773 401 453 Kč
§ 79a zajištění nástrojů a výnosů - spořitelní, úvěrové družstvo nebo jiného subjektu	15	33 294 410 Kč	6	9 344 983 Kč
§ 79a zajištění nástrojů a výnosů - zaknihované cenné papíry	2	2 100 000 Kč	0	0 Kč
§ 79g zajištění náhradní hodnoty	518	1 275 990 241 Kč	962	1 403 189 125 Kč
§ 47 zajištění nároku poškozeného	52	161 434 659 Kč	52	161 774 867 Kč
§ 344a zajištění výkonu peněžitého trestu	216	187 672 017 Kč	80	175 085 310 Kč
§ 347 zajištění výkonu trestu propadnutí majetku	26	248 900 476 Kč	28	12 060 576 Kč
§ 358b zajištění výkonu zabránění části majetku	7	764 824 Kč	33	17 394 114 Kč
jiné ustanovení (např. dle zákona o Policii ČR nebo jiného práv. předpisu)	2325	170 061 888 Kč	2934	26 101 722 Kč
jiné ustanovení TR	2816	83 076 210 Kč	3649	99 082 034 Kč
Celkem za Policii ČR	23224	7 024 060 247 Kč	21291	5 236 356 059 Kč

Obrázek č. 1 - Tabulka Porovnání zajištěných hodnot v roce 2021 a 2022

V této kapitole budou pomocí tabulky „Porovnání zajištěných hodnot v roce 2021 a 2022“ porovnány hodnoty roku 2021 a 2022 dle zajišťovacích institutů. Rok 2023 nebyl v době tvorby této práce zpracován. Z tabulky je vidět pokles v počtu zjišťovacích úkonů i v hodnotě zajištěných prostředků. Tento klesající trend autor práce předpokládá i v dalších letech. Je to zapříčiněno tím, že orgány činné v trestním řízení se učí vyhledávat majetek pachatelů, tak i pachatelé trestné činnosti využívají daleko důmyslnější postupy, jak svůj majetek odklonit, aby nebylo možné jeho odčerpání. Pachatelé k ukrytí majetku také často využívají zahraniční lokality, nejlépe mimo Evropskou unii. Získávání informací ze zahraničí je stále značně náročné a je spojené se značnými administrativními obtížemi, a proto se často stává, že majetek, který byl ukryt v zahraničí, nebude odčerpán.

Jak je z tabulky patrné, i přes několikanásobný počet zajišťovacích úkonů klesá objem financí zajištěných na bankovních účtech. Další výrazný pokles je patrný u §347, kde při přibližně stejném počtu úkonů klesl objem zajištěného majetku o více jak 200 miliónů. Pozitivním trendem je rostoucí uplatnění §358b, kdy ale v celkovém objemu odčerpaného majetku je částka přes 17 miliónů téměř zanedbatelná. Této problematice se bude autor věnovat v dalších kapitolách.⁵⁰

⁵⁰ Obrázek č.1 zdroj: Nejvyšší státní zastupitelství. (2023). Zpráva o činnosti Nejvyššího státního zastupitelství za rok 2022. [online]. Dostupné z: <https://verejnazaloba.cz/nsz/cinnost-nejvyssiho-statniho-zastupitelstvi/zpravy-o-cinnosti/zprava-o-cinnosti-za-rok-2022//>

Při porovnání dat z přehledu zajištění je patrné, že pachatelé trestné činnosti, kteří mají být postiženi zajišťovacím úkonem, jsou znalí postupů orgánů činných v trestním řízení a svůj majetek daleko důmyslněji odklánějí. Další otázkou je, pokud dojde v případě zajištění takového majetku policejním orgánem, zda soud rozhodne o trestu, který postihne dotčený majetek. Autor práce se s touto problematikou nejčastěji setkává u zajištěného nemovitého majetku sloužícího k bydlení. Takový majetek bývá často zajištěn jako náhradní hodnota, ale soud nakonec rozhodne tak, že nemovitost nepropadne státu a není ani předmětem nějakého z trestů postihující majetek pachatele. Častým důvodem, proč tomu tak je, je fakt, že v nemovitosti bydlí rodina pachatele a prodejem nemovitosti by se jim značně ztížila jejich životní situace. Takže takové zajištění majetku vytvoří kladný efekt ve statistikách, ale reálný užitek je téměř nulový.

4.4 Změny v trestním zákoníku a trestním řádu

První změnou důležitou ve vztahu k provádění finančního šetření a následného odčerpávání majetku je zákon č. 55/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 141/1961 Sb., O trestním řízení soudním (Trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. Tento zákon je platný od 03.03.2017 a účinný od 18.03.2017.

Tato změna přináší především zakomponování ustanovení §102a a úpravu odstavce 2 §101 Trestního zákoníku. Změna trestního řádu je rozsáhlejší a přinesla řadu podstatných změn. Změny důležité pro finanční šetření jsou zejména změny v §7a v §8. V § 77b je nově definována věc důležitá pro trestní řízení a to jako věc, která 1) může sloužit pro důkazní účely, 2) byla určena ke spáchání trestného činu nebo byla k jeho spáchání užita, 3) byla získána trestným činem nebo jako odměna za trestný čin nebo byla, byť jen zčásti, nabyta za věc získanou trestným činem nebo za věc tvořící odměnu za trestný čin, včetně plodů a užitků nebo 4) je náhradní hodnotou za věc uvedenou v číslech 2 a 3. Touto změnou je implantována i úprava § 78 a to povinnosti k vydání nebo předložení věci a §79, odnětí věci. Dále se tato úprava věnuje samotnému zajištění nástrojů a výnosů z trestné činnosti a náhradní hodnoty v ustanoveních § 79a až § 79g. A i vrácení

těchto věcí, jež se nachází v §80 až 81b. Zákon také stanovuje rozdílné postupy pro zajištění movitých a nemovitých věcí podle § 79c a § 79d Trestního řádu.⁵¹

Na základě důvodové zprávy můžeme k zakomponování §102a do trestního zákoníku uvést následující:

K § 98 odst. 1, § 102a a § 104 odst. 1 a 2 trestního zákoníku

Do systému trestních sankcí upravených trestním zákoníkem se zavádí nové ochranné opatření zabránění části majetku, jež má za cíl postihnout majetek, u něhož jsou dány silné indicie svědčící o jeho "kriminálním" původu tak, aby bylo zabráněno dalšímu páchání trestné činnosti a aby byl odčerpán majetek pravděpodobně pocházející z nespecifikované trestné činnosti. Uvedené opatření nemá charakter trestu za spáchaný trestný čin, ale směřuje do budoucna a má preventivní a ochranný charakter (chrání společnost před dalším pácháním trestné činnosti, pachateli je třeba odčerpat neoprávněné výhody pocházející z trestné činnosti, aby nebyl motivován k jejímu dalšímu páchání) - jeho prostřednictvím se odčerpává neoprávněný zisk z trestné činnosti. Nevyžaduje se, aby bylo prokázáno, že takový majetek je nástrojem nebo výnosem z konkrétního trestného činu, ale prostřednictvím uvedeného ochranného opatření se postihují případy, kdy nejsou žádné důkazy svědčící o legálním původu majetku nabytého v určitém období časově souvisejícím se spácháním trestného činu, za který je osoba odsouzena, a s ohledem na všechny okolnosti má soud za to, že takový majetek pochází z trestné činnosti, byť nespecifikované.

Podmínkami pro uložení uvedeného ochranného opatření pachateli tedy jsou:

- pachatel je uznán vinným za stanovený úmyslný trestný čin generující zisk,
- další skutečnosti, na jejichž základě má soud za to, že majetek má původ v trestné činnosti. Zejména nepoměr mezi zákonnými příjmy a celkovým majetkem pachatele v rozhodném období, včetně majetku, který pachatel v rozhodném období převedl na jiné osoby nebo uskupení, předchozí odsouzení pachatele za

⁵¹ Šturma, P. (2023, 15. února). *Zajištění výnosu z trestné činnosti či náhradní hodnoty*. [online]. ePravo.cz. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/zajisteni-vynosu-z-trestne-cinnosti-ci-nahradni-hodnoty-107433.html>

trestný čin generující zisky, styky s kriminálními osobami, účast v organizované skupině zaměřené na zisk, převody peněžních prostředků zásadně v hotovosti.

S přihlédnutím k zahraničním úpravám se rozhodné časové období, v němž bude zkoumán nepoměr mezi celkovým majetkem a příjmy pachatele nabytými v souladu se zákonem, navrhuje stanovit jako období nejdéle 5 let před spácháním trestného činu až do doby odsouzení za trestný čin, přičemž sledované období může být i kratší. Takové období je v úzké časové souvislosti se spáchaným trestným činem, zohledňuje dobu uchovávání potřebných informací jinými orgány a osobami a není nepřiměřeně zatěžující vůči dotčené osobě, pokud jde o uchovávání dokladů o původu majetku. Pokud budou splněny zákonné podmínky pro uložení tohoto ochranného opatření, soud může uložit pachateli zabrání věcí, u kterých byly předloženy dostatečné důkazy umožňující učinit závěr o jejich původu z trestné činnosti. Byl-li zjištěn nepoměr mezi příjmy pachatele nabytými v souladu se zákonem a celkovým majetkem zjišťovaným v rozhodném období, může soud uložit zabrání jakýchkoli věcí (i legálního původu) až do výše zjištěného nepoměru. Přitom postupuje v souladu se zásadou přiměřenosti a zohlední i jiné trestní sankce, které mají pachatele postihnout na majetku. V případě, že ze zákonem vymezených důvodů nelze nebo není vhodné zabrat určitou konkrétní věc, je možné zabrat náhradní hodnotu až do výše hodnoty původní věci (náhradní hodnotou může být jiná věc nepřesahující hodnotu věci původní, nebo peněžitá částka až do výše hodnoty původní věci). Zabrané věci a zabraná peněžitá částka připadají státu (zabranou peněžitou částku ÚZSVM jménem státu exekučně vymáhá). Pachatel má možnost dokládat legální původ majetku, který nabyt ve sledovaném období, a ovlivnit tak konečný rozsah uloženého ochranného opatření (přitom stačí prokázat, že je pravděpodobné, že majetek pochází z jiných než nezákonných zdrojů, rovněž nemusí legální původ prokázat nade vší pochybnost). K pojmu "nepoměr" uvádí důvodová zpráva, že musí jít o nepoměr výraznější, který odůvodňuje takovýto zásah do majetkové sféry pachatele. Toto ochranné opatření lze uložit i osobě odlišné od pachatele ve vztahu ke konkrétní věci, kterou na ni pachatel převedl nebo kterou nabyt, pokud tato osoba věděla o nezákonném původu majetku či o nezákonném účelu nabytí takového majetku. O absenci dobré víry může mimo jiné svědčit i bezúplatné

nabytí majetku nebo jeho nabytí za nápadně výhodných podmínek, stejně jako nápadně rychlé převody majetku v době po zahájení trestního řízení. Je-li ukládáno zabrání jiné osobě ve vztahu k zabírané věci, musí být splněny podmínky, že by ji jinak bylo možné zabrat pachateli.

K postižení majetku, který pachatel nabyl do společného jmění manželů, zpráva uvádí následující: tato úprava vychází ze specifické povahy institutu společného jmění manželů, kdy tím, že pachatel získá určitý majetek pravděpodobně trestnou činností, nabývá přímo ze zákona takový majetek "bezplatně" také jeho manžel/ka, přičemž tento majetek by nemohl být zabrán, neboť nepatří do výlučného vlastnictví pachatele. Manžel/ka by tak profitoval/a z pravděpodobné trestné činnosti pachatele a profitoval by z ní i pachatel, neboť jemu by bez této úpravy nebylo možné zabrat žádnou věc, kterou nabyl do společného jmění manželů, a tím by se postihu velmi snadno vyhnul. V případě trestné činnosti by vlastnictví k takovým věcem manželé nenabyli, ale v tomto případě není trestná činnost nade vše pochybnost prokázána a dotyčný za ni není odsouzen, tudíž k nabytí věcí do společného jmění manželů dojít může. Nejde o postih legálního majetku, a tedy o trest, ale o opatření odčerpávající neoprávněný prospěch získaný pravděpodobně trestnou činností. Manželovi – manželce přitom není upřeno právo objasnit původ majetku a doložit, že byl nabyt legálně. Kromě toho nejde o obligatorní případ zabrání, ale o fakultativní postup, kdy soud přihlíží ke všem okolnostem a rozhodným skutečnostem a řídí se zásadou přiměřenosti.

Zabrat lze i věc, která je součástí majetku ve svěřenském fondu nebo obdobném zařízení (nemusí nutně jít o fond zřízený pachatelem, může majetek vložit i do cizího svěřenského fondu podle § 1468 NOZ, věc se zabírá svěřenskému správci, který však není vlastníkem takového majetku).

Zabrání se nevztahuje na věci, jichž je nezbytně třeba k uspokojení životních potřeb osoby, které se zabírá část majetku, nebo osob, o jejichž výživu nebo výchovu je podle zákona povinna pečovat. Zabrání postihuje i plody a užitky věci.

Zabrání části majetku je stejně jako jiné trestní sankce koncipováno jako fakultativní, při jeho ukládání se soud řídí obecnými zásadami pro ukládání

trestních sankcí a pro ukládání ochranných opatření (§ 37 a 38 a § 96 a 97 tr. zák.) a přihlíží i k zájmům třetích osob.⁵²

Současná citace výše zmiňovaného paragrafového znění je následovná:

§ 102a Zabrání části majetku

„(1) Soud může uložit zabrání části majetku pachateli, který byl uznán vinným úmyslným trestným činem, na který trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně čtyři léta, nebo trestným činem výroby a jiného nakládání s dětskou pornografií (§ 192), neoprávněného přístupu k počítačovému systému a neoprávněného zásahu do počítačového systému nebo nosiče informací (§ 230), opatření a přechovávání přístupového zařízení a hesla k počítačovému systému a jiných takových dat (§ 231), pletich při zadání veřejné zakázky a při veřejné soutěži (§ 257), pletich při veřejné dražbě (§ 258), nedovoleného pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku podle § 285 odst. 2 až 4, šíření toxikomanie (§ 287), podplacení (§ 332) nebo nepřímého úplatkářství (§ 333), pokud pachatel takovým trestným činem pro sebe nebo pro jiného získal nebo se snažil získat majetkový prospěch a soud má za to, že určitá část jeho majetku pochází z trestné činnosti vzhledem k tomu, že hodnota majetku, který pachatel nabyl nebo převedl na jinou osobu nebo do majetku ve svěrenském fondu v době nejdéle 5 let před spácháním takového trestného činu, v době jeho páchaní nebo po jeho spáchání, je v hrubém nepoměru k příjmům pachatele nabytým v souladu se zákonem nebo byly zjištěny jiné skutečnosti odůvodňující takový závěr.

(2) Soud může uložit zabrání části majetku ve vztahu k věci, která by jinak mohla být zabráněna podle odstavce 1, pokud pachatel takovou věc

a) převedl na jinou osobu bezplatně nebo za nápadně výhodných podmínek a tato osoba věděla nebo mohla a měla vědět, že na ni takovou věc převedl z toho

⁵² Důvodová zpráva k zákonu č. 55/2017 Sb., Sněmovní tisk č. 753/0, část č. 1/8. Poslanecká sněmovna Parlamentu české republiky [online]. Poslanecká sněmovna, 2016 [cit. 4. 1. 2024]. <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=7&ct=753&ct1=0>

důvodu, aby se vyhnul jejímu zabrání, nebo že taková věc byla získána v rozporu se zákonem,

b) převedl na osobu blízkou,

c) převedl na právnickou osobu, ve které má sám nebo ve spojení s osobami blízkými většinovou majetkovou účast, většinový podíl na hlasovacích právech nebo rozhodující vliv na řízení, a takovou věc pachatel bezplatně nebo za nápadně výhodných podmínek užívá,

d) převedl do majetku ve svěřenském fondu, nebo

e) nabyt do společného jmění manželů.

(3) Soud při určení části majetku, jejíž zabrání ukládá, stanoví konkrétní věci podléhající zabrání. Pokud byl zjištěn hrubý nepoměr mezi hodnotou majetku a příjmy pachatele nabytými v souladu se zákonem ve sledovaném období, může takto určit jakékoli věci pachatele v hodnotě až do výše zjištěného hrubého nepoměru.

(4) Není-li známo, kde se věci, které by mohly být zabráný, nacházejí, nebo jejich zabrání není vhodné zejména s ohledem na práva třetích osob, anebo jestliže ten, komu mohla být věc zabráná, ji před rozhodnutím o zabrání zničí, poškodí, zcizí, nebo její zabrání jinak zmaří, může soud uložit zabrání náhradní hodnoty, včetně peněžité částky, až do výše, která odpovídá hodnotě takové věci. Hodnotu věci, jejíž zabrání mohl soud uložit, soud stanoví na základě odborného vyjádření nebo znaleckého posudku.

(5) Zabrání postihuje i plody a užitky věci, které náležejí osobě, jíž se taková věc zabírá. Zabrání se nevztahuje na věci, jichž je nezbytně třeba k uspokojení životních potřeb osoby, které se zabírá část majetku, nebo osob, o jejichž výživu nebo výchovu je tato osoba podle zákona povinná pečovat.⁵³

S ohledem na včlenění nového ochranného opatření zabrání části majetku do trestního zákoníku bylo zapotřebí upravit jeho výkon.

⁵³ Zákon č. 40/2009 Sb., *Trestní zákoník* v posledním znění

Ustanovení § 358a tr. ř. odkazuje, pokud jde o výkon zabrání části majetku, na přiměřené užití ustanovení upravujících výkon trestu propadnutí majetku, neboť výkon bude probíhat podobně a není dán důvod pro stanovení odchylek s výjimkou toho, že se výkon netýká jen pachatele, ale i třetích osob.

V § 358b se upravuje zajištění výkonu tohoto ochranného opatření, které je koncipováno do určité míry obdobně jako zajištění výkonu trestu propadnutí majetku nebo peněžitého trestu. Nasvědčují-li zjištěné skutečnosti tomu, že jsou splněny podmínky pro uložení tohoto ochranného opatření ve vztahu k věci ve vlastnictví jiné osoby, lze takovou věc rovněž zajistit. K zajištění lze přistoupit až po zahájení trestního stíhání. Ze zajištění jsou vyloučeny věci uvedené v § 3 a popř. 4 zákona č. 279/2003 Sb. Při zajištění, zrušení zajištění, omezení zajištění a povolení provedení úkonu se zajištěným majetkem se postupuje obdobně jako u jiných zajišťovacích institutů, na něž zákonná úprava odkazuje.⁵⁴ Současné přesné znění § 358b zní:

Zajištění výkonu zabrání části majetku

„(1) Je-li obviněný stíhán pro trestný čin, za který je třeba vzhledem k povaze a závažnosti trestného činu a poměrům obviněného očekávat uložení zabrání části majetku, nebo bylo-li zabrání části majetku uloženo a je třeba zajistit jeho výkon, může soud a v přípravném řízení státní zástupce zajistit věci obviněného nebo jiné osoby, nasvědčují-li zjištěné skutečnosti tomu, že jsou splněny podmínky pro jejich zabrání podle § 102a trestního zákoníku.

(2) K zajištění nelze užít majetek, který je podle zvláštního právního předpisu vyloučen z výkonu rozhodnutí o zajištění.

(3) Proti rozhodnutí o zajištění je přípustná stížnost.

(4) Na rozhodování o zajištění výkonu zabrání části majetku a postup při zajištění se jinak použijí § 47 odst. 4 až 6 a § 47 odst. 8 obdobně. Na rozhodování

⁵⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 55/2017 Sb., Sněmovní tisk č. 753/0, část č. 1/8. Poslanecká sněmovna Parlamentu české republiky [online]. Poslanecká sněmovna, 2016 [cit. 4. 1. 2024]. <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=7&ct=753&ct1=0>

*o zrušení nebo omezení zajištění a na povolení provedení úkonu se zajištěným majetkem se obdobně použije § 344b.*⁵⁵

Další změnou důležitou ve vztahu k provádění finančního šetření a následného odčerpávání majetku je zákon č. 287/2018, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Platný od 13.12.2018, účinný od 01.02.2019. Jako nejpodstatnější změny v trestním zákoníku vzhledem k tématu této diplomové práce jsou:

- Vložení § 135a, který definuje nástroj trestné činnosti a §135b, který definuje výnos trestné činnosti.
- Zrušení § 214 a § 215 podílnictví, kdy jejich skutkovou podstatu nahradily ustanovení §216 Legalizace výnosů z trestné činnosti a §217 Legalizace výnosů z trestné činnosti z nedbalosti.

Změny v trestním řádu ve smyslu zajišťování a odčerpávání majetku jsou minimální a spíše reflektují změny v trestním zákoně.⁵⁶

4.5 Možné využití ustanovení §102a zabrání části majetku

Dle judikátu ústavního soudu II.ÚS 1026/21:

„Pachatel musí mít v řízení o ukládání ochranného opatření spočívajícího v zabrání části majetku podle § 102a trestního zákoníku možnost prokazovat legální původ majetku nabytého ve sledovaném období. Důkazní standard tu nemůže být, v zájmu zachování zásady řádného zákonného procesu, vychýlen ve prospěch jedné z procesních stran.

I když zákon výši nepoměru mezi hodnotou nabytého majetku a legálními příjmy nespecifikuje a ponechává bližší vymezení na judikatuře, v souladu se zásadou přiměřenosti nepostačí k uložení tohoto ochranného opatření jakýkoli

⁵⁵ Zákon č. 140/1961 Sb., *Zákon o trestním řízení soudním (trestní řád)* v posledním znění

⁵⁶ Zákon č.287/2018 Sb. *Zákon, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony*, v posledním znění

nepoměr. Musí jít o nepoměr výrazný („hrubý“), ospravedlňující citelný zásah do majetkové sféry dotčené osoby.

Vedení předmětného řízení tedy předpokládá mít stále na zřeteli, že rozhodnutí o zabránění věci nebo jiné majetkové hodnoty představuje významný zásah do práv vlastníka. Jakkoli nelze na řízení podle § 102a trestního zákoníku veškeré důkazní standardy včetně judikatury beze zbytku vztáhnout, nelze ani rezignovat na ústavněprávní konformitu řešení každého konkrétního případu. Platí to tím spíše, že účelem řízení je tu nikoli potrestání, ale preventivní odčerpání výnosů z trestné činnosti. Musí se předpokládat řádné dokazování původu potenciálně zabíraného majetku; snížení důkazního standardu na tom nic nemění⁵⁷.

Jak vyplývá z výše uvedeného judikátu, tak při rozhodnutí o ochranném opatření může činit orgánům činným v trestním řízení největší obtíže dokazování původu majetku, o kterém se má rozhodnout. Při tomto je kladen velký důraz na době provedené finanční šetření i více jak pět let zpětně od spáchání trestného činu. Je nutné se zaměřit zejména na legální příjmy a majetek pachatele a tyto, jak je uvedeno, musí být v hrubém nepoměru. v praxi to znamená, že rozdíl mezi těmito veličinami musí být natolik markantní, aby mohl být odůvodněn závěr, že tomu tak skutečně je. Aplikace tohoto ustanovení je výrazně snazší při prověřování drogové trestné činnosti, jak si můžeme uvést na příkladu z praxe. Kdy bylo vedeno trestní řízení ve věci nedovoleného nakládání s OPL. Finančním šetřením byl vyhotoven majetkový profil pachatele a tím bylo zjištěno, že hlavní pachatel nebyl od začátku roku 2018 v zaměstnaneckém poměru a z daňových přiznání bylo zjištěno že od roku 2016 měl hrubý roční příjem okolo 85.000, Kč. Byl majitel společnosti, která byla provozovatelem restauračního zařízení, které bylo ve ztrátě necelých půl milionu korun. Kreditní platby na bankovních účtech tvořily pouze vklady v hotovosti. Hlavní pachatel pořídil tři luxusní vozidla, které

⁵⁷ Ústavní soud České republiky. (2023, 13. listopadu). Nález Ústavního soudu ze dne 13. listopadu 2023, sp. zn. II. ÚS 1026/21–1. [online]. Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu, svazek 52, nález č. 14. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/judikat/uscr/ii-us-1026-21-1>

byly napsány na matku obviněného, ale hrazené z účtu obviněného a byla prokázána účelovost tohoto úkonu. Dále takto pořídil i několik motocyklů a celkový majetek obviněného byl v součtu okolo 8.000.000, - Kč. V tomto případě byl zjištěn hrubý nepoměr majetku k příjmům majitele nabytým legálním způsobem a na základě finančního šetření byly splněny podmínky pro postup dle ustanovení §102a trestního zákoníku.⁵⁸

Opačným případem, kdy aplikace ustanovení §102a je značně obtížná, je při objasňování závažné hospodářské kriminality. V těchto případech je problémem i přes důkladné finanční šetření odlišit, co je výnosem z trestné činnosti a co je majetek nabytý v souladu se zákonem. Z tohoto důvodu se zajišťuje majetek většinou jako náhradní hodnota pro následné uložení peněžitého trestu. V praxi to znamená například to, že obviněný páchá některý z daňových trestných činů. Velice častým případem je vystavování fiktivních faktur za služby do 10.000, - Kč tak, aby bylo obeháno kontrolní hlášení k DPH. Služby v těchto fakturách uvedené v drtivé většině případu nejsou provedeny, nebo ne v takovém měřítku. Vystavování takovýchto faktur je mezi odběrateli a dodavateli předem domluveno. Proč nelze využít ustanovení §102a v těchto případech je z důvodu, že odběratelé i dodavatelé generují zisky i ze své legální podnikatelské činnosti a mnohokrát tyto zisky jsou několikanásobně vyšší než příjem z nelegální činnosti, a tudíž není splněna podmínka o hrubém nepoměru mezi legálně nabytým majetkem a majetkovým prospěchem z trestné činnosti.

⁵⁸ Školení NCOZ ze dne 08.12.2021 Prezentace na téma rozšířené konfiskace

5. Současná situace v oblasti finančního šetření

5.1 Obecný popis současné situace

V této kapitole je popsána zejména situace ohledně finančního šetření na území Kraje Vysočina (dále KŘPV), kde autor práce působí. Je zde popsána současná situace při provádění finančního šetření a s tím související problematika. V poslední části této kapitoly jsou navrhované možnosti, jak finanční šetření zpřesnit, zrychlit a zároveň i usnadnit.

5.1.1 Provádění finančního šetření

Aby mohlo být finanční šetření provedeno kvalitně, je třeba, aby byl policista provádějící finanční šetření proškolen a důkladně s ním seznámen. V rámci Základní odborné přípravy nejsou příslušníci vůbec s touto problematikou seznamováni. Pokud je ustanoven nový kolega, který se má zabývat finančním šetřením v rámci KŘPV, je s problematikou finančního šetření seznámen tak, že mu jsou předány veškeré studijní podklady k tomu dostupné, dále mu je doporučen videokurz umístěný v platformě E-polis a je vyslán na kurzy a školení spojené s touto problematikou. V neposlední řadě probíhá předávání znalostí formou mentoringu a koučinku, kdy mentor předává své zkušenosti, rady, pracovní postupy nebo kolegu podpoří v přemýšlení či uplatnění vlastních zkušeností.

Před samotným započítím finančního šetření by měl být zpracován jeho plán, ale většinou se prvotně stanoví okruh subjektů, u kterých se má finanční šetření provést, a tento se dle situace rozšiřuje nebo zužuje. Můžeme říci, že prvotní etapa finančního šetření je téměř vždy stejná a provádí se mechanicky. Až v pozdějších fázích finančního šetření je stanoven konkrétnější postup. V rámci tohoto je stanoven seznam úkonů a způsob jejich provedení. Souhrnně toto lze nazvat jako taktický plán, který se ale mění dle aktuální situace. Příprava a získávání prvotních informací k prováděnému finančnímu šetření nalezne policista ve volně dostupných zdrojích. Problémem u takto získaných informací může být jejich nedůvěryhodnost. Vzhledem velkému množství informací, které lze takto získat, je často obtížné uvědomění si všech zdrojů, které lze při finančním šetření využít. Prvotní informace pro finanční šetření pocházejí ze spisu daného případu.

Policista provádějící finanční šetření je získá od zpracovatele trestního spisu, kdy obvykle v počáteční fázi nejsou k dispozici žádné jiné relevantní informace mimo spis. Na základě informací ze spisu se v průběhu finančního šetření zjišťují další informace z jiných zdrojů. Tyto informace se dále rozvíjí a stávají se podkladem pro další šetření. Mohou sloužit i jako informace pro vyšetřovatele a v některých případech se stávají součástí trestního spisu. Komplexní a rozsáhlé finanční šetření se provádí pod samostatným číslem jednacím, které je vždy přímo provázáno s linií trestního řízení a je s ní úzce provázáno. V některých případech se musí v rámci finančního šetření využít i osobní a místní znalost kolegů pohybujících se v zájmovém prostředí. Takto získané informace mohou často sloužit k tomu, abychom mohli určit další směr, jakým bude šetření vedeno.

Pro další získání informací je běžně využíváno operativně pátracích prostředků a podpůrných operativně pátracích prostředků, avšak jejich nasazení vyloženě pro účely finančního šetření není obvyklé a vzhledem k časové a personální vytíženosti se nevyužívá. Finanční šetření při dohledávání výnosů z trestné činnosti pracuje s historickými daty a v tomto případě je nasazení operativy neúčelné. V okamžiku, kdy se finanční šetření dostane do fáze, kde je hledán aktuální majetek, který by mohl být zajištěn, tak se vyhodnocuje operativní situace. Tato musí být vyhodnocována, a to primárně z toho důvodu, že v dnešní době je velice jednoduché majetek odklonit tak, aby nebyl dohledatelný pro orgány činné v trestním řízení. V této fázi je velice důležitá spolupráce vyšetřovatele, operativce, výnosáře a pokud možno analytika. Tato spolupráce slouží především pro získání důkazních prostředků a případné odčerpání majetku pachatele.

5.1.2 Vyhotovování majetkového profilu

Majetkový profil bývá zhotoven téměř v každém případě, ovšem liší se vždy obsahem a do jak velké míry podrobnosti je zpracován. V současné době není nikde uveden parametr, kdy lze nazvat profil komplexní, částečný nebo podrobný. Komplexní majetkový profil, ve kterém je provedeno podrobné finanční šetření pro účely využití ve smyslu §102a trestního zákoníku tzv. rozšířených konfiskací v rámci KŘPV, nebyl ještě zpracován, protože tento institut dle informací

z Krajského státního zastupitelství nebyl v rámci kraje Vysočina do současné doby využit.

Při následném zajišťování výnosů z trestné činnosti má policejní orgán v rámci trestního řádu několik možností, jak postupovat, avšak tento postup musí vždy řádně odůvodnit a předložit státnímu zástupci k vyslovení souhlasu s tímto úkonem. V praxi s tímto nebývá v rámci KŘPV žádný problém. Komplikace nastávají u zajišťování majetku, kde je sporné vlastnictví. Jedná se především o majetek ve společném jmění manželů, u majetku zatíženým exekucemi, úvěry, u vlastnických podílů ve společnostech apod. Zajištění se může komplikovat i v rámci insolvence, dědictví po zesnulém pachateli. Dále při zajišťování narážíme na problematiku toho, jak pachatelé se svým majetkem nakládají. Jedna skupina pachatelů nelegálně získaný majetek dál zhodnocuje legálními cestami například investicemi do nemovitostí, kryptoměn, drahých kovů apod., a tyto investice následně mísí se svými legálními příjmy. U těchto pachatelů nebývá problém zajistit majetek jako náhradní hodnotu za výnos, i když vyhledávání a následné zajištění kryptoměn s sebou nese jisté obtíže, které jsou popsány v následující kapitole.

Další skupina pachatelů, je taková, že téměř veškerý výnos spotřebují za nákupy luxusního zboží a služeb. I když se podaří toto zboží zajistit, neodpovídá již jeho hodnota hodnotě odpovídající výnosu z trestné činnosti. V současné době se velice často setkáváme s tím, že pachatelé výnosy z trestné činnosti utratí v sázkových hrách, kasinech a případně za návykové látky. I když se podaří získat informace z herních účtů pachatelů, většinou je zjištěno, že zisk z těchto her je několikanásobně nižší než finance vsázené. Dalším úskalím je získání potřebných informací. U zavedených sázkových kanceláří nebývá problém se získáním potřebných informací, ale například u internetových provozovatelů a kasin s nejasnou vlastnickou strukturou bývá velmi obtížné tyto informace zjistit. Častou praxí je i to, že se finanční šetření rozšíří k tzv. třetím osobám. Nemusí se vždy jednat pouze o osoby blízké. Důkladným šetřením se ukáže spojitost mezi pachatelem a třetí osobou, ačkoliv tomu prvotní zjištění nijak nenasvědčovalo. Pokud se bezpečně odůvodní závěr, že třetí osoba disponuje majetkem, který byl účelově převeden od pachatele, můžeme přistoupit k zajištění takového majetku.

Při finančním šetření je nedílnou součástí též využívání programového vybavení. Základní a dle autora asi nejdůležitější je využití programu Excel, a to ať při zpracovávání bankovních výpisů, tak i vytváření různých přehledů. Na převod bankovních výpisů z formátu pdf do formátu xlsx se nejčastěji využívá program Superúčty. Na vyhodnocování dat z obchodních rejstříků se nejčastěji využívají programy Bizguard a Magnusweb. V současnosti byl dán k užívání i program Tovek, který slouží ke stahování a analýze dat z rejstříků. Velké naděje se vkládají do programu Bifito, který by měl také sloužit k analýze dat, ale tento je stále ve fázi testování a výzkumu. Program Analyst je pokročilý nástroj pro analýzu dat, ale jeho používání je náročnější a vyžaduje spolupráci s analytiky. Vzhledem k velkému objemu vyhodnocovaných dat a vytíženosti oddělení analytiky bylo na KŘPV přistoupeno k tomu, že na Odboru hospodářské kriminality jsou zřízeny dvě místa pro analytiky, kteří budou mít primárně za úkol ve spolupráci s výnosáři vyhodnocovat a zpracovávat data tak, aby byla použitelná nejen pro finanční šetření.

5.2 Problematika zajišťování kryptoměn

Kryptoměny, digitální měny s decentralizovanou kontrolou, se v posledních letech stávají stále běžnějším nástrojem pro financování trestné činnosti. Anonymní a decentralizovaná povaha kryptoměn ztěžuje jejich trasování a zajišťování, čímž představuje značnou výzvu pro orgány činné v trestním řízení (dále OČTŘ). Zajištění kryptoměn se řídí obecnými principy zajišťování majetku v trestním řízení. OČTŘ musí prokázat, že kryptoměny jsou výnosem z trestné činnosti nebo slouží k jejímu páchání. V České republice neexistuje specifická právní úprava pro zajišťování kryptoměn. OČTŘ se řídí obecnými ustanoveními trestního řádu.

K pochopení celé problematiky je třeba objasnit základní pojmy:

Kryptoměna: Digitální aktivum, které využívá kryptografii pro zajištění bezpečnosti transakcí a kontrolu tvorby nových jednotek. Kryptoměny jsou decentralizované, tzn. nejsou pod kontrolou žádné centrální autority, jako je banka nebo vláda.

Blockchain: Distribuovaná databáze, která uchovává záznamy o všech transakcích s kryptoměnou. Blockchain je transparentní a neměnný, tzn. že každý může vidět všechny transakce a žádná transakce nemůže být zpětně změněna.

Bitcoin: První a nejznámější kryptoměna, která byla spuštěna v roce 2009. Bitcoin je decentralizovaný, peer-to-peer systém, který umožňuje uživatelům posílat a přijímat bitcoiny bez nutnosti prostředníka.

Altcoin: Takto se označuje jakákoliv virtuální měna, která není Bitcoin.
CoinMarketCap uvádí více než 12 000 kryptoměn k 2. březnu 2024

Těžba: Proces ověřování transakcí a přidávání nových bloků do blockchainu. Těžaři používají výkonné počítače k řešení složitých matematických úloh. Za odměnu za ověření transakcí dostávají těžaři kryptoměny.

Peněženka: Software nebo hardware, který umožňuje uživatelům ukládat, odesílat a přijímat kryptoměny. Existuje mnoho druhů peněženek, z nichž každá má své vlastní vlastnosti a funkce.

Volatilita: Míra, do jaké se cena kryptoměny mění v čase. Kryptoměny jsou známé svou vysokou volatilitou, tzn. že jejich ceny mohou kolísat velmi dramaticky.

Investování do kryptoměn: Investování do kryptoměn je vysoce rizikové. Ceny kryptoměn se mohou měnit velmi dramaticky a je možné ztratit celou investici. Před investováním do kryptoměn je důležité si udělat vlastní průzkum a pochopit rizika.

Privátní a veřejný klíč

Privátní klíč je kód, který umožňuje uživateli manipulovat s kryptoměnami z jeho peněženky. Je to přístupový kód k jeho prostředkům. Tento klíč se ukládá v peněžence, nejčastěji v offline pro větší bezpečnost. Je reprezentován dlouhou řadou znaků. Např. (jedná se o vzorový nefunkční klíč):
5KQwrPbwdL6Vtq9ez9DGv4c2U7zK88555555555555555555555555555555
5555555555

Veřejný klíč je adresa, na kterou se posílají kryptoměny. Lze jej sdílet s kýmkoli.

Používá se k ověření transakcí a k šifrování zpráv. Je odvozen z privátního klíče, ale nelze z něj privátní klíč vygenerovat.⁵⁹

Analogicky s trezorem můžeme tyto pojmy vysvětlit následovně:

Privátní klíč je jako kombinace k trezoru. Pouze vy ji znáte a umožňuje vám otevřít trezor a vybrat peníze. Veřejný klíč je jako číslo účtu, můžete ho dát komukoli, kdo vám chce poslat peníze, ale oni ho nemohou použít k otevření trezoru a vybrání vašich peněz.

V praxi se setkáváme se dvěma hlavními postupy při práci s virtuálními měnami.

První postup se týká situací, kdy jsou během domovní prohlídky nalezeny adresy, peněženky s virtuální měnou a k nim příslušná hesla, privátní klíče. V tomto případě, pokud jsou splněny všechny zákonné podmínky pro zajištění dle trestního řádu, je nutné co nejrychleji převést virtuální měnu do dispozice Policie ČR nebo Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových. Důvodem je vysoká pravděpodobnost, že těmito údaji disponuje i další osoba, která by ji mohla převést a znemožnit tak jejich zajištění.

Druhý postup je značně technicky i časově náročnější a spočívá v tom, že získáme pouze adresy nebo peněženky s virtuální měnou: V tomto případě se jedná o situaci, kdy máme k dispozici pouze adresu nebo peněženku s virtuální měnou a analýzou (trasováním) jsme analytickým postupem dospěli ke směnárně virtuálních měn. V takovém případě je nutné vyžádat součinnost s takovýmto subjektem. Cílem je zjistit registrační údaje o osobě, která uchovává virtuální měnu na účtu, a další relevantní informace.⁶⁰

V obou případech je nutné postupovat s maximální opatrností a rychlostí, aby se zabránilo ztrátě virtuální měny.

Podmínky, které musí být splněny, aby mohla být virtuální měna převedena jsou: Zákonný důvod k zajištění, adresa pachatele s virtuální měnou, heslo k

⁵⁹ Metodický pokyn NCOZ – PROCESNÍ a TECHNICKÝ metodický postup v trestním řízení
VIRTUÁLNÍ MĚNY

⁶⁰ tamtéž

peněžence, privátní klíč, adresa Policie ČR či ÚZSVM, na kterou bude virtuální měna převedena. Z procesního hlediska se zajištění řídí striktně dle ustanovení trestního řádu, dle zajišťovacích institutů, které jsou zde uvedeny.

Z technického hlediska se zajištění a trasování kryptoměn provádí technickými prostředky a provádí je proškolený specialista disponující Osvědčením o absolvování kurzu Provádění kriminalisticko-technických úkonů při zajišťování výpočetní techniky na digitálních dat na místě jejich nálezu. Existuje řada analytických nástrojů, které OČTŘ pomáhají trasovat kryptoměny. Tyto nástroje dokáží analyzovat transakce na blockchainu a identifikovat tak osoby zapojené do obchodování s virtuální měnou. Trasování kryptoměn často vyžaduje mezinárodní spolupráci, jelikož kryptoměnové transakce nerespektují státní hranice. Anonymita kryptoměn ztěžuje identifikaci osob zapojených do této činnosti. Trasování a zajišťování kryptoměn je technicky náročné a vyžaduje specializované znalosti a dovednosti. Zajišťování a trasování kryptoměn v rámci trestního řízení je stále se rozvíjející oblast. OČTŘ čelí řadě výzev, ale zároveň se vyvíjí i nástroje a metody, které jim umožňují efektivněji bojovat proti praní špinavých peněz a dalším trestným činům financovaným s kryptoměnami.⁶¹ Vzhledem k náročnosti celého procesu vyhledávání a zajišťování virtuálních měn je jejich samotné zajištění v praxi minimálně využíváno.

5.3 Návrhy na opatření

Návrhů na opatření je vzhledem k objemnosti problematiky celá řada, ale dle autora práce jsou klíčovými pro usnadnění, zpřesnění a efektivitu prováděného finančního šetření zejména následující:

Zlepšení spolupráce s bankami, zejména sjednocení a zpřehlednění výpisů jimi poskytovanými. Toto by výrazně usnadnilo následné zpracování bankovních informací. Na toto navazuje další, a to požadavek na vývoj softwaru, který by byl uživatelsky nenáročný a třeba i za využití umělé inteligence by dokázal tato data věrohodně vyhodnotit tak, aby byla dále využitelná. Zejména aby byl takový

⁶¹ Metodický pokyn NCOZ – PROCESNÍ a TECHNICKÝ metodický postup v trestním řízení VIRTUÁLNÍ MĚNY

program schopen vytrasovat tok finančních prostředků napříč vyhodnocovanými účty, i to, jak bylo se zájmovými platbami naloženo; případně vytvořit časovou osu těchto toků. Následně by mohl specialista zpracovávající finanční šetření na základě těchto dat vytvořit přesnou zprávu o toku financí zájmových subjektů. V rámci zpracovávání bankovních informací by bylo vhodné, aby specialisté na finanční šetření měli zřízen přístup do Centrální evidence účtů. Přístup do CEÚ by měl být rozšířen o informace o subjektech z celé Evropské unie, avšak oprávnění nahlížet na informace z EU by kvůli bezpečnosti a možnému zneužití muselo být nějak právně upraveno a muselo by se řádně odůvodnit.

Dalším důležitým zlepšením a usnadněním práce by bylo sjednocení rejstříků v rámci Evropské unie. Bylo by vhodné vytvořit jednotný obchodní, živnostenský rejstřík atp., ze kterého by mohla být čerpána data o všech prověřovaných subjektech. V současné době je velice časově náročné získávat informace o prověřovaných subjektech v rámci EU. V návaznosti na toto opatření by bylo vhodné, aby EU v rámci smluv a dohod upravila i poskytování těchto informací i ze zemí mimo Evropskou unii. V obdobném smyslu by se měla sjednotit i úprava o poskytování dat z katastrů, registrů vozidel, plavidel a letadel. V současné době, pokud prověřovaný subjekt odkloní majetek mimo republiku, je velice náročné tyto informace získat a následně přikročit i k zajištění takového majetku.

Vydání nové komplexní publikace by v současné době bylo velkým přínosem jak pro policisty, kteří se finančnímu šetření začínají věnovat, zároveň i pro ty stávající. V takové publikaci by měly být uvedené a objasněné základní pojmy a postupy při získávání informací potřebných pro finanční šetření. Měla by zde být objasněna úskalí jednotlivých zajišťovacích institutů a srozumitelně popsáno, jak a za jakých podmínek je lze využít. Tyto informace by měly být zpracovány tak, aby byly srozumitelné i policistům, kteří se běžně finančním šetřením nezabývají. Dále by zde měly být i uvedeny příklady, jak jednotlivé věci zajistit i s názorným příkladem. V publikaci by měly být uvedeny i současné trendy, jako například výše zmíněné investice do kryptoměn. Důvod je takový, že v současné době je kladen velký důraz na zajišťování a odčerpávání majetku a je to velice sledovaná veličina a autor práce sleduje velice výrazný trend odklonu majetku do zahraničí, kryptoměn, akcií apod. obtížněji zjistitelných komodit. Kolikrát bývá časově

náročné jenom stanovit postup, jak dále v těchto případech postupovat. Taková publikace by mohla finanční šetření usnadnit a učinit jej srozumitelné i policistům, kteří se touto problematikou běžně nezabývají. Ideální by byla elektronická verze, kde by byly rozděleny jednotlivé kapitoly dle problematiky. Výhodou elektronické verze by byla i snadná aktualizace údajů.

Závěr

V diplomové práci byla komplexně analyzována problematika finančního šetření v trestním řízení. Autor se zaměřil na jeho právní úpravu, postup při jeho provádění, důležité pojmy, zajišťovací instituty, odčerpání majetku pachatele a trendy v této oblasti. Práce se také podrobněji věnovala ustanovení §102a trestního zákoníku, které se zabývá zabráním části majetku pachateli trestné činnosti.

Můžeme konstatovat, že finanční šetření je nedílnou součástí trestního řízení a hraje důležitou roli v boji proti trestné činnosti. Právní úprava finančního šetření v českém trestním řádu a trestním zákoníku je poměrně komplexní a umožňuje efektivní odčerpání majetku pachatele. Postup při provádění finančního šetření je rozdělen do několika fází, které zahrnují zahájení, analýzu, zajišťování a odčerpávání majetku. Důležité pojmy v oblasti finančního šetření, jako je "výnos z trestné činnosti" a "legalizace výnosů z trestné činnosti" jsou jasně definovány v legislativě.

Existuje široká škála zajišťovacích institutů, které lze použít k zajištění majetku pachatele v průběhu trestního řízení. Následné odčerpání majetku pachatele je možné formou trestu nebo ochranného opatření. Změny v zákonných normách týkajících se finančního šetření a odčerpávání majetku v posledních letech pozitivně ovlivnily efektivitu celé oblasti. Konkrétně ustanovení §102a trestního zákoníku o zabránění části majetku pachateli je přínosným nástrojem, ale není aplikovatelné v každém případě, protože jeho využití naráží na značné obtíže, zejména v dokazování původu majetku pachatele. Finanční šetření je důležitým nástrojem v boji proti trestné činnosti. Práce komplexně analyzovala tuto problematiku a přinesla řadu poznatků.

V potlačování trestné činnosti hraje klíčovou roli efektivní vyhledávání a odčerpávání majetku pachatelů. V současnosti je tento proces ztížen roztříštěností informací v různých rejstřících a katastrech, a to jak na národní, tak i na mezinárodní úrovni. Tato roztříštěnost umožňuje pachatelům snadněji skrývat majetek a ztěžuje práci orgánům činných v trestním řízení.

Doporučení autora práce je i nadále posilovat důležitost finančního šetření v rámci trestního řízení a zaškolit do této problematiky co nejvíce pracovníků. Dalším možným zlepšením je zpřehlednit právní úpravu finančního šetření, kdy v současné době chybí ucelená komplexní metodika a zdroje informací jsou značně roztržité nebo zastaralé. Ideálním řešením by bylo vydání nové publikace s praktickými ukázkami postupů odrážející nové trendy v této problematice a tím i aktivněji podporovat vzdělávání v oblasti finančního šetření.

Dalším výrazným usnadněním by bylo zvýšení efektivity spolupráce mezi orgány činnými v trestním řízení při provádění finančního šetření. Sjednocení rejstříků firem, katastrů a informací o bankovních účtech v rámci EU by výrazně usnadnilo práci orgánů činných v trestním řízení, pokud by měly centralizovaný přístup k informacím o majetku pachatelů, a to bez ohledu na to, v kterém členském státě EU se nachází.

Problémem je i odčerpávání majetku pachatelů ze zemí mimo EU, kdy je nutné posílit spolupráci mezi EU a třetími zeměmi v oblasti sdílení informací a odčerpávání majetku. V rámci EU by se mělo usilovat o sjednocení pravidel a postupů v této oblasti, což by mělo za následek efektivnější boj proti trestné činnosti včetně organizovaného zločinu, korupce a ztížení skrývání majetku pachatelem a zvýšení míry odčerpávání majetku pachatelů. Sjednocení rejstříků a informací v rámci EU a posílení mezinárodní spolupráce je nezbytné pro efektivnější boj proti trestné činnosti.

Seznam literatury a použitých zdrojů

Monografie

DVOŘÁK, Vratislav, ŠUGÁR, Ján, MÁLEK, Pavel a HORÁČEK, Petr, *Výnosy z trestné činnosti*, Praha: Pro potřeby nakladatelství Mgr. Ivan Fojt vydala Scientia, 2010. ISBN 978-80-86960-67-8

ŠUGÁR, Ján a kol., *Finanční šetření v trestním řízení: Financial investigation in criminal proceedings*. 1. vydání [DVD] Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2015. Edice EUPRESS. ISBN 978-80-7408-129-3, S. 180

Fenyk, J., Císařová, D., Gřivna, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 7. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2019, ISBN. 978-80-7598-306-0

České právní předpisy

Zákon č. 140/1961 Sb., *Zákon o trestním řízení soudním (trestní řád)* v posledním znění

Zákon č. 40/2009 Sb., *Trestní zákoník* v posledním znění

Zákon č. 273/2008 *Zákon o Policii České republiky* v posledním znění

Zákon č. 253/2008 Sb. *Zákon o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu*, v posledním znění

Zákon č.287/2018 Sb. *Zákon, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony*, v posledním znění

Podzákoné předpisy

Závazný pokyn policejního prezidenta č. 174 ze dne 12. září 2011 k provádění finančního šetření v trestním řízení

Judikáty

Ústavní soud České republiky. (2005, 8. listopadu). Nález Ústavního soudu ze dne 8. listopadu 2005, sp. zn. I. ÚS 402/05. [online]. Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu, svazek 38, nález č. 154

Ústavní soud České republiky. (2022, 28. ledna). Nález Ústavního soudu ze dne 28. ledna 2022, sp. zn. II. ÚS 1026/21. [online]. Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu, svazek 52, nález č. 14. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/judikat/uscr/ii-us-1026-21-1>

Internetové zdroje

Ministerstvo vnitra České republiky – Policie České republiky. (2023, 16. listopadu). *Finanční šetření orgánů činných v trestním řízení*. [online]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/financni-setreni-organu-cinnych-v-trestnim-rizeni.aspx>

Certifikovaná metodika finančního šetření pro Policii České republiky, Informační systém [online]. Copyright © [cit. 22.02.2022]. Dostupné z: https://is.vsfs.cz/repo/5209/Nmet_Certifikovana_metodika.pdf

Bulletin-advokacie, *Vlastnické právo k výnosu z trestné činnosti*. [online], ISSN 1805-8280, [cit. 1.2.2024] Dostupné z <http://www.bulletin-advokacie.cz/vlastnicke-pravo-k-vynosu-z-trestne-cinnosti?browser=mobi>

Ministerstvo vnitra České republiky-Policie České republiky. (2023, 16. listopadu). *Legalizace výnosů z trestné činnosti vědomě či z nedbalosti je trestná*. [online]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/legalizace-vynosu-trestne-cinnosti-vedome-ci-z-nedbalosti-je-trestna.aspx>

Česká národní banka. *Centrální evidence účtů*. [online]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/statistika/centralni-evidence-uctu/>

Nejvyšší státní zastupitelství. (2023). Zpráva o činnosti Nejvyššího státního zastupitelství za rok 2022. [online]. Dostupné z: <https://verejnazaloba.cz/nsz/cinnost-nejvyssiho-statniho-zastupitelstvi/zpravy-o-cinnosti/zprava-o-cinnosti-za-rok-2022/>

Šturma, P. (2023, 15. února). *Zajištění výnosu z trestné činnosti či náhradní hodnoty*. [online]. ePravo.cz. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/zajisteni-vynosu-z-trestne-cinnosti-ci-nahradni-hodnoty-107433.html>

Důvodová zpráva k zákonu č. 55/2017 Sb., Sněmovní tisk č. 753/0, část č. 1/8. Poslanecká sněmovna Parlamentu české republiky [online]. Poslanecká sněmovna, 2016 [cit. 4. 1. 2024]. <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=7&ct=753&ct1=0>

Jiné

Školení NCOZ ze dne 08.12.2021 Prezentace na téma rozšířené konfiskace

NCOZ_KURZ_Spiritka_listopad_2022 - přednáška – podklady

Metodický pokyn NCOZ – PROCESNÍ a TECHNICKÝ metodický postup v trestním řízení VIRTUÁLNÍ MĚNY